

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

N:r 11

Nov.

1952.

Pris 75 öre

KOCKUMS
MEKANISKA VERKSTADS AB
MALMÖ
GRUNDAT 1840

Handelsfartyg
Färjor
Isbrytare
Jagare
Motortorpedbåtar
Ubåtar
Dieselmotorer
Järnvägsvagnar

Snabbmotortåg
Diselelektriska
lokomotiv
Diesellok för
växlingstjänst
Tyfon
signalapparater
Tyfon maskinalarm

Med känsla för det förpliktande i att som första fabrik i världen ha startat tillverkning av p-aminosalicylsyra har Ferrosan ägnat oavlatlig uppmärksamhet åt utvecklingen av nya kemoterapeutika mot tbc. Redan på ett tidigt stadium började Ferrosan undersöka isonikotinsyrehydrazidens farmakologiska och kliniska värde i samarbete med ledande kliniker i in- och utlandet. De gynnsamma erfarenheterna hittills ha medfört, att preparatet nu saluföres både som substans och i två tablettstyrkor under namnet

PAS

TIBINIDE

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

15:e årgången

Ansvarig utgivare: Einar Hiller.
Redaktör: Sixten Hammarberg.
Ägare: De Lungsjukas Riksförbund.

Annonspriser: 1/1 sid. 275:—,
1/2 sid. 140:—, 1/4 sid. 75:—,
småannonser 65 öre pr mm.

Prenumerationspriser: helt år 8:—,
halvt år 4:50

Kontrollmärke,
lagligen skyddat

Huvudredaktionen i Stockholm:

Kocksgatan 15, Stockholm 4.
Telefon 41 39 99 och 44 40 40.
Postgironr 95 00 11.

Lokalredaktionen i Malmö:

Kamrergatan 3. Tel. 753 44.
Postgironr 95 00 65.

LJUS ÖVER SIFFROR

Varje år, ungefär vid den tidpunkt då de första löven börjar falla, kommer en ny tuberkulosstatistik för närmast föregående år. Det är kanske symboliskt att vid den här årstiden även kalkylera över folksjukdomens skördar och dem som fallit offer för den. På ett annat ställe i detta nummer redovisas i korthet några siffror ur denna tuberkulosstatistik för år 1951, varför vi inte här skall rulla fram så mycket tungt siffermaterial till beskådande. Siffror talar sitt eget otvetydiga språk tycker man och ändå kan det plockas med dem på så många olika sätt. Man kan låta vissa siffror framträda i klart ljus och lägga andra åt sidan. En del tabeller får så att säga framträda på scenen i ljusbokstäver, andra spelar statistens roll i den mörkare bakgrunden. Så är det också med siffrorna i tuberkulosstatistiken. Helst vill man se något ljust och förhoppningsfullt i dem. Man söker bevis för att folkfienden nu är på återtag, att tuberkulosen inte är samma hot mot folkhälsan som förr, att "den inte längre är någon folksjukdom" o. s. v. Ibland plockar man ut en siffra, som ser bra ut i exempelvis en tidningsrubrik eller formulering, en siffra, som kan ge en felaktig helhetsbild av hela läget. Och psykologiskt sett är det kanske inte så märkvärdigt att så sker. Tuberkulosen lever i folkmedvetandet som något mycket ont och farligt — vi vill gärna se en ljusning och en siffra att hänga upp dessa funderingar om död åt tuberkulosen på kan vara gott att finna. Detta kan tyckas vara ett cyniskt resonemang. Alla ha vi behov av optimism — inte minst ifråga om sjukdomar och deras botande — men det är den bedrägliga optimismen vi här är på jakt efter — den sortens irrsken kan leda oss vilse också i statistiken. Låt oss närmare förklara saken. I 1951 års tuberkulosstatistik finns en siffra, som kanske lyser klarare än alla de andra. Vi känner upp-

riktig glädje över den och vill på inget sätt förringa dess värde. Den handlar om barntuberkulosens minskade betydelse, vilket illustreras av att i första levnadsåret endast nio tuberkulosfall konstaterades under år 1951. Många goda krafter ha medverkat till barntuberkulosens nedgång och man vill gärna se ljust på läget i det sammanhanget, men för den skull får inte sikten skymmas för andra fakta. Om man bara stannar vid den nämnda siffran, och inte bryr sig om att gå vidare och fördjupa sig i siffermaterialet, och därtill tagit intryck av den överdrivna optimism, som blåst upp av alla ovederhäftiga skrivelser kring nya läkemedel, kan den mindre erfarne statistikläsaren börja fråga sig, om vi inte snart bör stänga sanatorierna, låta utställa operationsverktygen på museum och ge sanatorieläkarna en välbehövlig semester. Med alla de nya läkemedlen bekvämt förpackade i form av piller och pulver i askar och flaskor bör man klara av sjukdomen utan alltför betungande apparater, sjukhus och dyrbar expertis. Frestelser till dylika optimistiska spekulationer ter sig inte så vansinniga, om man tar del av vad som på åtskilliga håll skrivits om kemoterapi för lungsjuka under senaste tiden. Men om vi nu återgå till siffrorna, så skall vi finna, att det inte är så lätt att trolla bort tuberkulosen i all hast. Antalet registrerade, kvarstående lungsjuka i centralsdispensärernas register, visar fortfarande den respektabla siffran 59.320 för år 1951 — och den är till och med högre än motsvarande siffra för år 1948 då den utgjorde 59 192 fall. Och sammanlagt — alla slag av tuberkulos — utgjorde ifrågavarande siffra 80.840 fall år 1951. Om man sedan tittar på själva sjukvården finner vi att antalet på anstalter för lungtbc. nyintagna för år 1951 var 15.365, varav 6.075 vårdades för första gången. Av dessa två siffror finner man vid

jämförelse, att ett betydande antal av de under året intagna måste vara s. k. återfall, som vårdats mer än en gång, vilket visar att det inte är så lätt att besegra tuberkulosen som ett ytligt statistikläsande och okritiskt accepterande av de nya undermedicinernas verkningar kan fresta oss till att tro. Vår syn på tuberkulosstatistiken syftar inte till att på något sätt bagatellisera framstegen i tuberkuloskampen, utan fastmera till skärpt vaksamhet mot en optimism som skymmer sikten för de många problem, som återstår att lösa, inte minst de sociala, framförallt eftervården. Rent generellt sett torde behovet av eftervårdande och arbetsvårdande åtgärder med förbättrade medicinska behandlingsmetoder bli allt större. När sjukdomen blir mera godartad, allt flera fall går till hälsa, kan man få tillbaka ett stort antal tuberkulösa till arbete och försörjning genom egna insatser — om man planerar väl och i god tid för eftervården.

Alla planer, som vidtagits av arbetsvårdsorgan, lands-
ting och andra framstegsvänliga krafter för att utvidga den arbetsvårdande verksamheten får inte stoppas upp. Vi hoppas, att inte ett ytligt statistiktänkande eller lättfärdigt förhastade segersignaler om de nya läkemedlen skall inverka negativt på den framstegstro vi i de sammanhangen sett växa sig allt starkare i olika delar av landet.

Sixten Hammarberg.

Åtta länder samlade i Stockholm till kurs om partiellt arbetsföras problem

En internationell träff av större format i FN:s regi öppnades under september månad i Stockholm, där 50 kursdeltagare från olika länder ventilerade de partiellt arbetsföras läge och metoder för deras tillrättaförande till aktivt samhällsliv. Frågan är med andra ord av största vikt i det sociala nydaningsarbetet i skilda delar av världen.

Kursen som pågår närmare två månader är den första i sitt slag i Sverige. Deltagarna är läkare sjukgymnaster, socialarbetare och tjänstemän vid arbetsförmedlingar, som av respektive regeringar utsetts att representera sitt land. Syftet är att hos de deltagande levandegöra det nödvändiga i ett intimt samarbete mellan olika yrkesgrupper som deltar i rehabilitationsarbetet för de partiellt arbetsföra. Kursen började med föreläsningsarbete på Karolinska sjukhuset och pågår i Sverige till 1 oktober då man flyttar till Finland för att den 17 oktober fortsätta i Danmark. Utom från Sverige har deltagare kommit från Danmark, Finland, Grekland, Italien, Nederländerna, Norge och Österrike.

— Allt fler partiellt arbetsföra kommer med vetenskapens och olika organisationers hjälp åter in i arbetslivet, yttrade statssekreterare Folke Thunborg, när han i ett anförande hälsade kursdeltagarna välkomna. Men våra ansträngningar, fortsatte han, måste ytterligare ökas. Det är därför viktigt att vi kan dra nytta av erfarenheter från andra länder.

Dr H. Balme från England, som hälsades särskilt, betonade i sitt svarstal samarbetets och samordningens betydelse i strävandena att återföra de invalidiserade människor till ett normalt arbetsliv.

De lungsjukas bostadsförhållanden

blev år 1951 föremål för en riksomfattande undersökning, verkställd av De lungsjukas riksförbund och dess lokalföreningar. Undersökningen har skett i samråd med 1951 års statliga bostadsutredning, som nu statistiskt bearbetat och sammanställt utredningsmaterialet. 12.100 personer besvarade de utsända frågeformulären av vilka 10.480 eller 87 % kunnat bearbetas och tagas med i utredningen. Av dessa personer voro 4.200 (40 %) vid undersökningstillfället intagna på sanatorium eller konvalescenthem, återstoden — 6.280 personer — voro icke intagna för sådan vård vid undersökningstillfället. Som synes rör det sig om ett representativt utredningsmaterial från hela landet och vi får säkert tillfälle att närmare behandla undersökningen i följande nummer av Status.

Barntuberkulosen minskar kraftigt

framgår bl. a. i senast tillgängliga tuberkulosstatistik i Svenska Nationalföreningen mot Tuberkulos Kvartals-skrift nr 2 1952. Nedgången visar bl. a. att endast 9 fall av tuberkulos under första levnadsåret konstaterats under 1951. Rent generellt visar vårdtiderna en tydlig tendens att minska i jämförelse med föregående år. Flera män än kvinnor ha vårdats för sjukdomen och, liksom tidigare, drabbar tuberkulosen främst åldersgrupperna 20—24 år. Största antalet nyupptäckta fall ligger i åldersgrupperna 20—30 år med tydlig övervikt för kvinnorna. År 1951 avledo 1.376 personer i lungtuberkulos mot 1.336 år 1950, antalet nyupptäckta lungtuberkulosfall var 6.660 mot 6.558 år 1950. I dispensärregistren kvarstående fall av lungtuberkulos var 59.320 — sammanlagt alla slag av tuberkulos 80.840. Dödligheten ligger högst i Norrbottens, Västerbottens, Gotlands och Blekinge län, lägst i Östergötlands, Södermanlands, Skaraborgs och Älvsborgs län.

De svenska skärmbildsundersökningarna

väckte stor uppmärksamhet vid Internationella tuberkulosunionens kongress i Rio de Janeiro berättar docent Carl Wegelius för *Svenska Dagbladet*. Det var en nyhet för kongressdeltagarna, att vår kvalitetsfotografering avslöjar inte bara tuberkulos utan även lungtumörer och sådana hjärtfel, som fordrar omedelbara ingripanden. Utan högre kostnad kan vi alltså få dubbelt så många vårdbehövande diagnoser som utomlands, där man endast gått in för tuberkulosdiagnoser.

Trots dessa blommor åt våra "skärmbildare" få vi emellertid veta, att skärmbildsfotograferingen uppfanns i Brasilien på 1930-talet, då vi i Europa inte ens tänkt på den metoden!

MAN skriver I PRESSEN

Nya tbc-medlet kan kombineras med PAS framgår bl. a. i en artikel i *Svenska Nationalföreningen mot Tuberkulos Kvartalsskrift* av dr John Lundquist. Det rör sig om den mycket omskrivna, nya amerikanska "mirakelmedicinen" isonikotinsyrehydrazid, som numera fått det kortare namnet INH i medicinska facktidsskrifter. Undersökningar av INH pågår — som tidigare meddelats i *Status* — på svenska sanatorier och den statistiska och vetenskapliga bearbetningen av materialet kommer senare att samordnas med den amerikanska nationalföreningen mot tuberkulos. Om redan gjorda iakttagelser skriver doktor Lundquist vidare att någon undergörande medicin, som ofelbart botar tuberkulos, är det nya tuberkulosmedlet tyvärr inte, men av hittills gjorda erfarenheter att döma kan det säkerligen bli ett värdefullt tillskott till våra behandlingsmöjligheter och hänvisar bl. a. i det sammanhanget till vad nobelpristagaren Florey funnit vid sina rön:

Han har konstaterat att INH, som preparatets enhetliga beteckning lyder, har en utmärkt verkan på tuberkelbacillerna både utanför och inne i de vita blodkropparna, medan däremot PAS har en kraftigare verkan på baciller inne i de vita blodkropparna.

Av dessa rön att döma borde en kombinerad behandling kunna väntas ge goda resultat, liksom kombinationen streptomycin — PAS visat sig ge bättre resultat än båda medlen var för sig.

Det förefaller som om INH skulle ha sin bästa effekt i de svåraste och mest aktuella fallen av lungtuberkulos, fortsätter dr Lundquist. Detta förhållande kan kanske förklara den entusiasm, de första amerikanska erfarenheterna väckte, då i början endast mycket svåra fall behandlades. Å andra sidan kan lindrigare fall förbli opåverkade av INH-behandlingen.

Verkan tycks i stort sett vara närmast jämförbar med effekten av PAS. I gynnsamma fall går temperaturen ner, hosta och upphostning avtar eller försvinner, sänkan sjunker och aptit och vikt ökar.

Påfallande är att i många fall tbc-bacillerna i upphostningen försvinner redan efter en kortare tids behandling och innan

röntgenbilden visat någon förbättring. Medlet verkar allmänt stimulerande och ökar livslusten och i detta avseende påminner effekten i viss mån om verkan av ACHT och cortison.

Resultaten av behandlingen är mycket växlande — ibland lysande ibland ingen alls. Vad orsaken härtill kan vara, vet man ännu inte. Några biverkningar av betydelse har man emellertid inte konstaterat, men inte sällan klagar patienterna över huvudvärk, framför allt på morgonen, och tryckkänsla över tinningarna och ögonen, ibland också över sveda i ögonen och trötthet vid läsning. Dessa besvär brukar försvinna efter någon vecka. En kortvarig feberperiod förekommer stundom i behandlingens början.

Direkta kliniska erfarenheter av INH

redovisar dr C.-A. Adamson i tidskriften *Nordisk Medicin*, återgivna av *Svenska Dagbladet*. Det är resultat från Serafimerlasarettet som redovisas — erfarenheter som i stort sett bekräftar vad dr Lundquist tidigare framhållit:

En prövning på Serafimerlasarettets medicinska klinik av det nya tbc-medlet INH har visat, att hos samtliga 20 prövade patienter, 10 män och 10 kvinnor, en snabb subjektiv förbättring inträtt. Inga allvarliga komplikationer har grumlat det gynnsamma helhetsintrycket. Samtliga patienter i åldrarna 19 till 60 år, som behandlats under ca en månads tid, har varit med ett undantag s. k. kavernösa lungfall, dvs. patienter med av tuberkulosen orsakade håligheter i lungvävnaden.

De biverkningar, som observerats, har bl. a. bestått i att ungefär hälften av patienterna haft huvudvärk, framför allt på morgonen, och tryckkänsla av ganska karakteristisk typ lokaliserad till tinningarna och över ögonen, meddelar dr C.-A. Adamson. Huvudvärken har kommit snabbt efter det patienterna fått medlet, men har visat sig avta och gått bort efter en vecka. Höjs dosen från 3 milligram per kg kroppsvikt till 6 milligram återkommer huvudvärken men försvinner sedan igen. I ett fall, då man gjorde en tredje höjning upp till 8 milligram hade patienten för tredje gången en period av huvudvärk på några dagar.

Knappt hälften av de behandlade har haft besvär från ögonen i form av trötthet vid läsning, sveda och i något fall även lätt ljusskygghet. Besvären från ögonen kommer i regel ej så snabbt som huvudvärken utan först efter någon veckas behandling, men synes ej försvinna som huvudvärken. I ett fall har man iakttagit en övergående feberperiod efter några dagars behandling. En konstant företeelse är viktökning.

Förf. anmärker slutligen, att en viss terapeutisk likhet med ACTH och cortison finns i den snabbt ökade matlusten och det stegrade levnadsmotet. Han omnämner också ett av tuberkulosfallen, som före behandlingen med INH hade svåra ledsmärtor, vilka krävde daglig medicinering. I och med att det nya medlet gavs försvann dessa smärtor fullständigt.

Doktor John Lundquist, sekreterare i Svenska Nationalföreningen mot Tuberkulos.

JAN VAN DE CAPPELLE

Lyrikern bland de holländska marinmålarna

Marinmålningen eller sjöstycket, varmed man menar en främställning av havet — i vila eller rörelse, under växlande atmosfäriska förhållanden — med kuster och fartyg, är en relativt sen företeelse inom konsthistorien. Den holländska målarkonsten under 1600-talet, vars mångsidighet är frapperande, skulle av naturliga skäl även komma att uppvisa ett stort antal mer eller mindre betydande sjömålare. Förutsättningarna för en utveckling av ifrågavarande gren av måleriet funnos här i särskilt hög grad. Invånarna i ett land med gräns mot Nordsjön, ett land dessutom genomflutet av floder och talrika kanaler, måste av naturliga skäl hysa intresse för sjömotiv. Kustbefolkningen, som sedan många generationer tillbaka främst fått sin bärgning genom havet, var särskilt väl förtrogen med sjömanslivet och allt vad därtill hör. Härtill kom också den speciella roll sjöfarten spelade i ett land, som efter sin lyckligt genomförda frihetskamp utvecklades till en betydande handels- och sjömakt.

Det råder emellertid en påtaglig motsättning mellan de s. k. "skeppsporträtt", som man känner till från början av 1600-talet, och ett senare skedes marinmålningar, som utvecklats till konstnärlig fulländning jämsides med och — kan man säga — som en art av den nationella,

naturalistiska landskapskonsten. För den tidigare stilfasen är det nyktra och sakliga redogörandet, det dokumenterande avbildandet av bestämda fartyg i historiskt kända situationer, exempelvis sjödrabbningar, betecknande. De rent konstnärliga värdena tillfördes sjöstycket först i och med att de berättande detaljerna sköts i bakgrunden för strävan att i första rummet få fram det omedelbara naturintrycket.

Den förste, som framträder i motsättning till det sakligt redogörande holländska marinmåleriet, var Jan Porcellis från Gent (1587—1632), som under den senare delen av sitt liv var verksam i Holland och därunder målat i såväl Amsterdam som de flesta övriga av landets sjöstäder. Hans arbeten, än hållna i brungrå, än i silvergrå toner, karakteriseras av omedelbarheten i skildringen av sjölivet. Till honom anknöt Simon de Vlieger från Rotterdam (1601—1653), som från 1638 var verksam i Amsterdam. Han har betecknats som den egentliga förbindelselänken mellan de tidiga holländska marinmålarna och de konstnärer, som under högperioden ägnade sig åt motiv från havet. Med förkärlek skildrande fartygen liggande för ankar eller seglande i lugnvatten utvecklades han till en fin iakttagare av havet och de skiftande atmosfäriska förhållandena.

Jan van de Cappelle: t. v. *Sjöstycke*, National Gallery, London, t. h. *Sjöstycke*, earlens av Strafford samling.

Simon de Vliegers namn är intimt förbundet med de tre stora, i Amsterdam verksamma marinmålare, som var och en på sitt sätt förde konstarten till fulländning: Hendrik Dubbels, Jan van de Cappelle och Willem van de Velde d. y. Alla kunna de nämligen betecknas som efterföljare till de Vlieger, då de anknutit till den äldre mästarens verk och antingen som elever eller mera indirekt bildat sig efter honom.

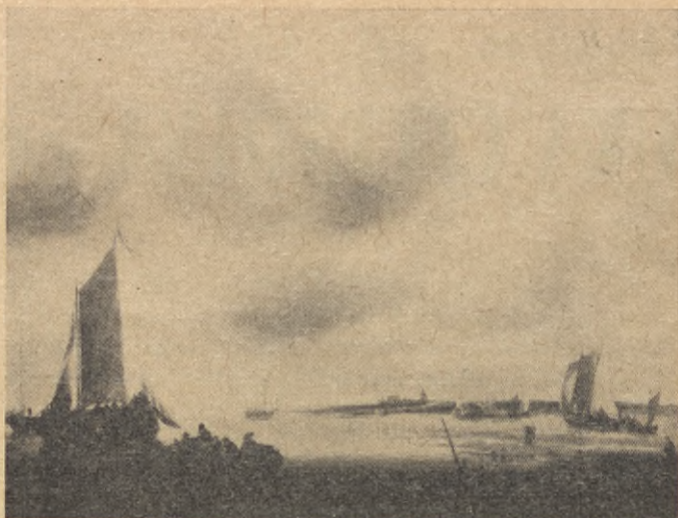
Av de nyssnämnda är Hendrik Dubbels (1621—1676) den minst kände. Med utgångspunkt från en tämligen entonig, ljusgrå kolorit tillägnar han sig efterhand en rikare palett och har i några av sina bästa arbeten med förkärlek och på ett ypperligt sätt skildrat solljuset över lugna vatten.

Willem van de Velde d. y. (1633—1707) var lärjunge såväl till sin fader (Willem van de Velde d. ä., 1611—1693) — en av de äldre mästare som med större sanning kan karakteriseras som skeppsporträttör än som sjömålare — som till de Vlieger. I sina bästa arbeten framstår han som en mästerlig skildrare av havet — vanligen i stiltje — och atmosfären. Gärna återger han, hur solljuset bryter genom en molnslöja eller en lätt dimma. Med dylika stämningsbilder visar han den ena sidan av sin konst. I det dokumenterande avbildandet av bestämda fartyg röjer han stundom en nyktrare uppfattning, som för tanken till hans fader.

Högre än de båda sistnämnda nådde Jan van de Cappelle. Är han den konstnärligt finaste av de holländska sjömålarna, framstår han därjämte som en personligen sympatisk människa. Hans levnadsomständigheter erbjuda för övrigt åtskilligt av särskilt intresse.

Jan van de Cappelle föddes i Amsterdam 1624 eller 1625, och här levde och verkade han ända till sin död 1679. I motsats till de flesta av sina kolleger, av vilka åtskilliga levde i stort armod, var Cappelle en mycket välbärgad man. Av sin fader ärvde han ett betydande klädesfärgeri, som vidare gick i arv till hans söner. Bouppteckningen efter Jan van de Cappelle visar, att han varit ägare till 92.720 gulden i kontanter och obligationer, flera hus, en lantegendom, ett fartyg och en storartad konstsamling. Enligt vad olika källor uppgiva skall han ha haft ej mindre än 9 målningar och mer än 1.350 teckningar av sin läromästare de Vlieger, 16 verk av Porcellis, omkring 500 av Rembrandts teckningar, 10 målningar och över 400 teckningar av van Goyen samt nästan 900 teckningar av Avercamp. Bland övriga konstnärer, representerade i hans samling, nämnas flamländarna Brouwer, Rubens, van Dyck och Jordaens, samtliga mästare på konstens höjder. Förvisso framstår Cappelle genom detta imponerande konstsamlade, vilket väl icke varit möjligt utan stora pekuniära uppförfingar, som en frikostig och sympatisk personlighet.

(Forts. å sid. 14.)

Jan van de Cappelle: *Sjöstycke*. National Gallery, London.

Jan van de Cappelle: *Sjöstycke*. National Gallery, London.

Jan van de Cappelle: *Sjöstycke*. National Gallery, London.

UNA CITTADINA - en liten vacker stad

Blåblodig sportfiskare, illegalt skrotfiskeri, kattätning och jordskaly är några av ingredienserna i skildringen från ostitalienska Numana där solen är lika frikostig som jordbävningarna varit förödande.

Italien har i likhet med Sverige sina huvudsakligaste badorter och med vad därtill hör av soltillbedjare, deckarläsande respektabla fruntimmer i vilstol under solparasoll, män utan och med solbränna, kalasmage och plånbok, förlagda till västkusten. Där ligger Rivieran och där finns Capri inom räckhåll.

Även ostkusten börjar dock mer och mer dra sin badpublik. Här och var utmed kustremsan mot Adriatiska havet kan man se hur gamla fiskebyar med pittoresk och genuin arkitektur fått sällskap av ett fagert gäng badortshotell söta som spunnet socker i fasaden. De gamla saltstänkta fiskarehusen och den nya bebyggelsen utgör en underlig blandning. Som salt och socker i samma kar. Och innebyggarna tycks rätta sig efter den nya tiden. Frågar man en taxichaufför vad han skall ha för att köra en viss sträcka svarar han sött femhundra Lire men då han utfört körningen saitar han. Då vill han ha åttahundra och motiverar med att det var så många väskor eller något annat oförutsett.

Kuststräckan från Venedig och söderut till Ancona tyckes vara ostkustens badortsdistrikt. Hit reser många semestrande från Rom och bland utländska sommargäster är schweizarna i suverän majoritet. Nedanför Ancona avtager byarna och städerna i badortskaraktär. Alldeles söder om Ancona skjuter en bergsrygg fram till havet. Där stupar stränderna brant och ute i vattnet reser sig taggiga bergsfragment upp över ytan. De ser ut som vargtänder och man kan se liknande runt Capri. Efter ett par mil övergår landskapsstrukturen i jämt vågiga kullar, som ser ut att ha skapats av ett stilla underjordiskt mullrande.

Just där landskapet byter karaktär ligger den lilla staden Numana. Dess historia är en historia om en fortlöpande tillbakagång. Från att en gång varit en av landets mest betydande städer, det var under dess hellenska tid, är den nu blott en liten vacker stad, som t. o. m. blivit berövad sina minnesmärken från sin storhetstid. De mängder av grekisk keramik och brons som blivit funna kring staden har forslats till museet i Ancona, vilket bombades under kriget, och minnesmärken i stadsbyggnaden har ödelagts av kraftiga jordbävningar. Historien berättar att år 558 raserades stora delar av bebyggelsen och 1298 förstördes den nästan totalt. 1929 inträffade det senaste jordskalvet med destruktiv verkan. Då rasade en gammal grekisk kyrkogård ned i havet och kvar blev blott en av portalerna. Denna står nu längst ut mot ett av havsstupen, vars kolorit är fängslande och dramatiska form halsbrytande men annars mest ser ut som grustag.

Det är genom denna portal man får skåda ut till havs och in i Numanas forn- och storhetstid. Numera är dess befolknings-siffra så pass nätt som fyratusen, en siffra som legendariskt uppskattat lär ha varit hundra gånger större. Men det var för över tusen år sedan då den var betydande. Nu styr man inte längre i Numana. Det är knappt att fiskebåtarnas roder hålles i trim, ty i hamnen ligger flera båtar och gistnar. De har fått stryka på foten för de för denna del av Italien typiska industrierna — dragspelsfabrikerna.

Numana har sin tonvikt på underhållning. Badhotell har vuxit

Att tillverka dragspel är en s.k. vardagsmelodi i Una Cittadina — och sönerna går i fädernas fotspår!

upp vid de båda badplatserna Basa och Alta. Sportfiskare med harpungevär, grodfötter och ansiktsmask med utsiktsfönster mot havsvattnet sprattlar dagarna i ända omkring strax under vattenytan. En bekantskap bland dessa gjorde jag i sammanträffandet med en italiensk greve.

Conte Filippo Canaletti var begiven på att få tala sin dåliga engelska med någon. Vi träffades på stranden och samspråkade. Han förevisade sin fiskarutrustnings alla finesser med en förtjusning lika illa dold som hans tarzangestalt var i simbyxorna. I den första sympativågens störsjö lovade han mig att fick han en fisk nu så skulle det bli en present till mig. Han rustade sig med sportgrejerna och jag följde honom med spänning och sände en tanke till de tre målare tillsammans med vilka jag hyrde ett hus. Deras aptit är lika god som min.

Hur skulle den crawlande ädlingen lyckas? Conte Filippo hade knappast hunnit i det salta plurret förrän han dök upp igen — med en best på sin neptunkäpp, som ser ut som en eldstake av nobelt snitt, och kom mig att associera fram halstrad fisk. Det vattnades i munnen.

Philippo kom klafsande utmed sandstranden i ett formligt triumftåg, ty det var en baddare till fisk. En svans av ett tretiototal småglin följde tjutande i hans spår och den äldre manliga generationen gav delo sin sakliga uppskattning. — En sådan firre hade de aldrig sett någon sportfiskare fånga med harpun.

Då han kom fram till mig var han exalterad av jaktlyckan. Visade mig tiokilosbesten. Klappade havskreaturet. Satte sin

lätt böjda näsa mot fisken och pladdrade italienska. Hans engelska var bortsköljd.

Jag gratulerade honom till fångsten och han reagerade med att springa ut i vattnet och badade där den genomskjutna fisken. Lek ej med maten tänkte jag indignerat. Men det gjorde han och mitt i leken märktes att han liksom fångade fisken med en beskyddande rörelse. Han bar fisken som en baby. Det gick upp för mig att den fisken släpper han aldrig ifrån sig. I det hade jag också rätt. Då han lugnat sig kunde han åter tala engelska och blev så engelsk att han inviterade mig till thé i sin villa i grannstaden Sirolo. Vi enades om tiden och greve Canaletti försvann i ett buskage för att rensa fisken och stoppa lön i dess mun. Jag gick för att äta middag. Spaghetti som vanligt!

Klockan fem dagen därpå hittade jag fram till Villa Lydia. Porten var magnifik och gången upp mot huset gick genom en välskött trädgård. Efter ihärdiga ringningar på en ljudligt klingande klocka blev det liv i den häckinfattande idyllen. Villans sportige herre kom klivande. Hälsade mig välkommen och skulle prompt introducera mig hos sina elva "very good friends". Jag följde honom över villans altan i markhöjd och då han visade mig allt längre in i trädgården började jag undra vad slags ljusskygga vänner han egentligen hade.

— Här är mina vänner, sade Filippo och visade på sina välmatade och färgrikt fjäderskrudade praktankor.

Efter denna presentation pekade han i andra hand på trädgårdsmästaren, en gammal gubbe, som jämt hade ryggen emot en. Han gav på så sätt intryck av att vara en levande kuliss.

Villa Lydias tretton invånare var presenterade och vi kunde dricka théet. Under konversationen vid thébordet på villans altan visade det sig att Conte Canaletti inte bara hade titel utan också ägde ett yrke. Han var filmskribent och hade hämtat motiv till synopsis från sin tid som stridsflygare.

Han hade också arbetat som andreregissör för Orson Welles. Filminspelningen försiggick i Venedig och en vacker dag var

filmsällskapet utan sitt geni och regissör. Orson Welles var försvunnen och lika borta var också gällskapetets snyggaste aktris. Efter ett par dagar fick andreregissören ett telegram från Orson själv. Där stod: — She is unhappy. I am bad. Why?

Detta om sportfiskare!

Efter thédrickningen besåg jag Sirolo d. v. s. gick genom ett portvalv och in på genomfartsgatan varifrån smågator strålade ut som fiskben från ryggraden. Hela systemet av gator och hus fångades in i en oval omgärdad av stenmurar, som också tjänade till ytterhusens ena vägg. Jag tittade in i gränderna och gjorde så ock på Cafe Centrale. Där spelades biljard. Det var två unga män, som tog en dust i det ädla bollspelet, och man kunde tro att det var om den elegantaste spelstilen det tävlades. Runt om skockade sig ett tiotal åskådare, och av en av dem fick jag höra, att Sirolo och Numana tillsammans hade ungefär sjutusen invånare, och att cirka tusen arbetade på dragspelsfabrikerna. Vad de andra arbetsföra hade för sig, fanns inget direkt svar på. Den en gång stronga fästningen Sirolos befolkning talade emellertid inte längre kanoners språk utan hade övergått till dragspelets mera fredliga tongångar.

Som svar på vad en icke fabriksarbetare kunde syssla med uppenbarade sig en vacker dag den atletiske skrothandlaren. Att han hörde hemma i skrotbranschen var ej svårt att se. Hans korta byxor var rostiga och i samma färg gick hans korta kraftiga ben. Vi träffades på piazzan i Numana varifrån man har utsikt över havet. Det strävade som oftast vitskummande mot stranden där vågformen tog vid i landskapets böljande struktur med vitgrå byar burna av kullarnas toppar, som till slut försvann i horisontens blåvita dis. Att här var vackert kom den rostfärgade italienaren och jag överens om. Efter detta lilla bevis på samstämmighet plockade han upp ur byxfickans djup tre rostiga gevärskulor. Han sade att han funnit dem på havsbotten och att tjugotvå kilometer ut från stranden fanns massor av sådana. Där fanns också bomb- och granatdelar. En riktig skattgömma för en skrothandlare.

— Jag fiskar upp sådant här, sade han förtroligt. Det hade

Två praktfulla typer i dagens Italien — sportfiskaren, stridsflygaren och filmskribenten Conte Filippo Canaletti med sin fångst och en äkta vin- och ölgubbe, som ville ha "dricka" under en månads tid för att han skulle vara fotomodell.

Denna rättskaffens capucinermunk blickar tankfullt ut från sitt kloster — ut över staden Una Cittadina — världen utanför...

körts ut i havet vid krigets slut av såväl tyskar som allierade. Men det var förbjudet att ta hand om skrotet viskade han och kupade sina präktiga gripverktyg kring kulorna då han såg ett par poliser närma sig.

— Följ med in ett slag föreslog han, så vi kan talas vid ostört. Väl inkomna i hans hus plockade han fram dykarutrustningen som låg under diskbänken. Han tog på sig dykarmasken och visade hur han satte fast luftslangen och hur han sedan hade ett långt rep med en magnet i ändan som "rev" och "krok". Med naiv stolthet över sin tekniska påhittighet förklarade han hela dykningsproceduren för mig och övergick sedan till att berätta hur han sålde fångsten.

Tidigt på morgonen kom en motorcykel med sidovagn fram till hans köksdörr och då lastade han på sitt skrot. Det såldes sedan i en närbelägen större stad. Någon gång i veckan tog skrotfiskaren sig en ledig eftermiddag och infann sig renskrubbad och flanellegant på Morellis bar där han inväntade samma motorcykels ankomst. När den kom inkasserade han förnöjt fyrtiofem Lire (fyrtio öre) per kg för sitt "svarta fiskeri". Hade han kunnat gå ut till sjöss och ned på djupet flera dagar å rad kunde det bli en bra slant då en dagsfångst beräknades till normalt hundra kg.

— Men, slöt han berättelsen om sin illegala födkrok, jag skulle föredraga att arbeta på fabriken. Då skulle jag inte behöva oroa mig för att en vacker dag då fiskerierna på grund av dåligt väder slagit fel, stå där utan matpengar. Han oroades ständigt för att inte kunna dra försorg om frun, de tre barnen och sin gamle far, som bar det nätta smeknamnet "Lupo di Mare" — Havets varg.

Oron för familjens väl och ve är han inte ensam om i dagens Italien. Arbetslösheten är stor.

Fem män, till professionen byggnadsarbetare, satt en arbetslös dag på Numanas piazza och drack öl. Då de arbetade tjänade de ungefär nio kronor om dagen och det är samma belopp ett kilo kött betingar. Denna dagsförtjänst stämmer in med vad bl. a. de lägre tjänstemännen, fabriksarbetaren och folkskolläraren har.

De fem "firande" som fackuttrycket för en ledig byggnads-

arbetare är, var till att börja med intresserade av min kamera, och då vi hade talats vid ett slag, undrade de hur arbetaren hade det i Sverige. Jag nämnde hur stor en normal dagsförtjänst var och de ville knappast tro mig då de tyckte den var stor. De övergick till andra frågor med den öppna, energiska nyfikenheten, som är typisk för italienaren. — Vad äter och dricker svensken då, undrade man. Jag redogjorde för matvanorna och då jag kom in på det våta kapitlet, dryckjomet, var jag tvungen att ersätta vinet med något. Det blev pilsner till vardagslag och så hände det att den svenske arbetaren tömde en halvliter akvavit på lördagen.

Svensken stod för övrigt i hög kurs hos Numana-borna. En ansåg att vi var en nation av idel gentlemän, vilket ju var hedrande för oss, men då man kom underfund med att han blott sökte en möjlighet att racka ned på italienaren av idag som han ansåg var varken mer eller mindre än zulu-negrer, blev inte hans ord så mycket värda. Annat var det förr menade han.

Verkmästaren på en av dragspelsfabrikerna ansåg att vi var de verkliga stålmännen. Den finaste ingrediensen i handklaveret bestod nämligen av ett stycke svenskt stål. Det var roligt att höra men mest glädjande var ändå att gummorna som kantade gatorna sittande på matrumsstolar så att stora delar av staden fick karaktär av uteservering accepterade den koloni på sex målare som besåg staden riktigt ordentligt och förevigade sina intryck på skissblock efter skissblock och ibland någon duk. I butikerna blev vi också väl mottagna och våra värdinnor var både pratsjuka och hjälpsamma.

En av målarna, som hyrde ett rum för sig, fick det emellertid litet besvärligt med sin värdinna. Han hade hört att någon i grannskapet hade gjort sig en middag på en katt och skojade med värdinnan att han skulle äta upp en av hennes tre husdjur. Men han skulle inte ha skojat, för dagen därpå var den söta lilla pitzi-mitzi försvunnen och värdinnan tyckte att det var en förskräcklig hyresgäst hon fått på halsen. — Han kunde väl åtminstone nöjt sig med någon av de stora fula kattorna och inte gett sig på den raraste av dem, menade hon, och trots att den stackars målaren bedyrade sin oskuld till kattungerovet kunde hon inte få ur skallen att han var en elaking, som slukat

(Forts. å sid. 14.)

...men utanför klostrets murar vid havets solbelysta strand njuter den här solgudinnan sol och vind i modern, lössläppt frihet.

OLIKA SPRÅK

I snart en månad hade Olle gått och tittat på dem. De stod mitt i skyltfönstret. Snygga doningar. Och så det blänkte om dem! Man kunde dansa i dem, om man kunde.

Just det. Men dansa kunde han ju inte...

På verkstan jobbade en annan grabb, som också var från landet. Ville hette han och var inte heller så värst begåvad på att vispa omkring med jäntor i armarna. Men det fanns ju skolor, där man kunde gå och lära sig om kvällarna...

På lördagsaftonen köpte Olle skorna. Han provgick dem på en mjuk matta och tyckte att de satt "som gjutna".

— Fyrtiofem och sjuttifem, sa flickan. Ska min herre ha dom på?

— Nej tack. Får jag lite papper om dom, fröken...

Den kvällen gick Olle inte ut. Han satt hemma på rummet och läste tidningar och lyssnade på radio. Då och då kunde han inte låta bli att se på skorna. Han hade ställt upp dem på bokhyllan. Där stod de som ett konstverk. Ett blankt, nyfernissat konstverk, som luktade färsk läder och skokräm direkt ur burken kommen.

*

Klockan slog tolv på söndagsmiddagen innan han blev klädd och rakad och fick i sig ett par smörgåsar och kaffe.

Rummet låg åt gården. Där såg alltid mörkt och trist ut, för

mitt emot var det ett stort magasin, som skymde nästan hela himlen för honom. Men när han kom ut ur porten och upptäckte att solen sken, då kunde han inte bärga sig längre. Han vände tvärt, sprang upp igen och tog de nya skorna på sig...

Långsamt gick han gatan framåt. Det lyste som förklarar kring hans fötter. Och skorna knarrade. Det lät som om det jämrade på trottoaren.

Folk vände sig om efter honom. Olle smålog belåtet.

Jojo, tänkte han. Det märks, att dom är avundsjuka!

Solen sken vackert och de nya skorna knarrade pampigt. Och allting var så härligt så man kunde tro man var i Hollywood.

På torget stod Ville och läste löpsedlar på tidningskiosken. Han hörde inte hur det knarrade, när Olle smög sig tätt in på honom. Han såg honom inte. Han såg inte tre vackra flickor, som stod alldeles bredvid och fnittrade och hade sig. Han såg bara de jättestora bokstäverna, som flöt ihop till saftiga rubriker.

— Pang! skrek Olle.

Ville ryckte till.

— Är du skotträdd, din krake? skrattade Olle.

— Du skrämmer ju livet ur en, tyckte Ville. Vart ska du ta vägen?

— Ut på landet förstås! Det är ju så vackert väder i dag...

— Då följer jag med, sa Ville.

Och så gick de. Flickorna stod kvar, långa i ansiktena.

— Dom där du, va! sa Olle.

— För all del, inte mig emot, sa Ville. Men dom ville dansa, så klart. Det syntes på utanskriften...

— Ja, vi får väl sätta i gång nu i veckan. Hon heter Eriksson, den där tanten på Storgatan. Det är en billighetskurs för nybörjare. På tisdagar, torsdagar och lördagar...

— Nä, sa Ville plötsligt. Har du fått nya skor också?

Olle myste men svarade inte.

— Så du låter! sa Ville nästan avundsjukt.

Olle nickade men sa fortfarande ingenting.

— Du låter som vi låter där hemma, fortsatte Ville och blev drömmande i ögonen. Du låter som karl ska låta, Olle! Snygga saker!

— Ja, men den högra skaver lite där bak! Aldrig får man vara riktigt glad...

— Äh! det kan dom mjuka opp åt dig, sa Ville tröstande.

Så gick de vidare. Solen sken. Fåglarna spelade sina vackra försommarmelodier. Och Olle knarrade och knarrade...

*

På måndagskvällen talade Ville med fru Eriksson på Storgatan. På tisdan började de.

Fru Eriksson hade en stor, flott radiogrammofon i matsalen. Och hela våningen var full av pojkar och flickor, och där var ett liv så man fick ont i öronen. Det tyckte Olle inte om. För ingen hörde ju hur strongly han knarrade.

Men flirt och flams och hur de andra såg ut och hur de låt, det brydde sig ingen om. De hade inte tid med sånt. Alla tänkte bara på en enda sak: att de skulle lära sig dansa! Så bra som möjligt! Det gällde att sno på, för kursen varade bara tre veckor med tre kvällar i veckan.

När den var slut, kunde Olle och Ville dansa både vals, fox-trot och samba. Hyggligt. Vid det laget hade det blivit högsommar, och trängseln på dansbanorna var nästan livsfarlig.

— Ville och Olle skaffade sig genast flickor. Villes var mörk och mild med stora, skygga, bruna rådjursögon. Hon hette Marianne och läste engelska och dikter. Olles Julia såg på något vis mejeriaktigt ut: smörgult hår, gräddhy, ostrund och buttig och behaglig att ta i.

— Så du låter, Olle, sa hon plötsligt, mitt i dansen.

Olle nickade och grinade belåtet över hela ansiktet. Han trodde att det var en komplimang.

Men Julia verkade inte alls förtjust. Nästa kväll kom hon till dansbanan med Emil på posten under armen.

Olle blev så snopen, att han bara stod och gapade. I pausen fick han tag i Ville.

— Vad menar hon med det där? Varför kommer hon dragande med Emil?

— Hon säger att han dansar som en gud, sa Ville.

I samma ögonblick spelade musiken upp igen. Olle ryckte på axlarna och fick tag i en annan flicka. Hon hette Svea och var lite benig att hålla i efter Julia. Men hon dansade som en älva och log och kvittrade.

— Så du låter, Olle! sa hon rätt som det var.

— Ja, svarade Olle och sken. Det ska väl höras, när man kommer ångande!

Olle tyckte bra om Svea. Svea tyckte bra om Olle i närapå en vecka. Sen gick hon till en annan dansbana, som Olle inte kände till.

Där stod han och bara väntade och gapade.

— Om jag kunde förstå, vart hon har tagit vägen, sa han.

— Det förstår man aldrig, svarade Ville filosofiskt.

Men Olle tog inte så illa vid sig för det där med Svea heller. Hon var ju mest en danspartner. Han funderade ett tag. Så knarrade han fram och bjöd upp en annan flicka.

Det var Lisbeth, som städade på pensionatet strax intill. Hon hade varit förlovad med Arnold vid järnvägen, men det mesta går ju över här i världen.

Lisbeth var snäll och vacker. Hon sa inte så mycket. När hon någon gång öppnade mun, hoppa de grodor ut. Sånt kan man bli stelbent av. Men hon dansade ännu bättre än Svea, och det var ju huvudsaken.

*

Det där med Lisbeth varade i åtta dar. Sen tog det slut med en gång. Det var som att vända upp och ner på en kopp med blåbär så att alla bären trillar ut. När de skildes utanför hennes port sa hon plötsligt, och det var alltså hennes sista ord till Olle:

— Nej, du får förlåta, men nu står jag inte ut längre!

— Vad då med? undrade Olle, häpen och bestört.

Lisbeth svarade inte. Hon ville inte göra honom ledsen. Hon visste ju, hur glad han var för sina nya skor. Hon hade tårar i ögonen, när hon klämde sig in genom porten. Olle försökte sätta foten emellan, men det var redan för sent.

Där stod han nu igen och bara gapade. Och ingen Ville hade han att tala med.

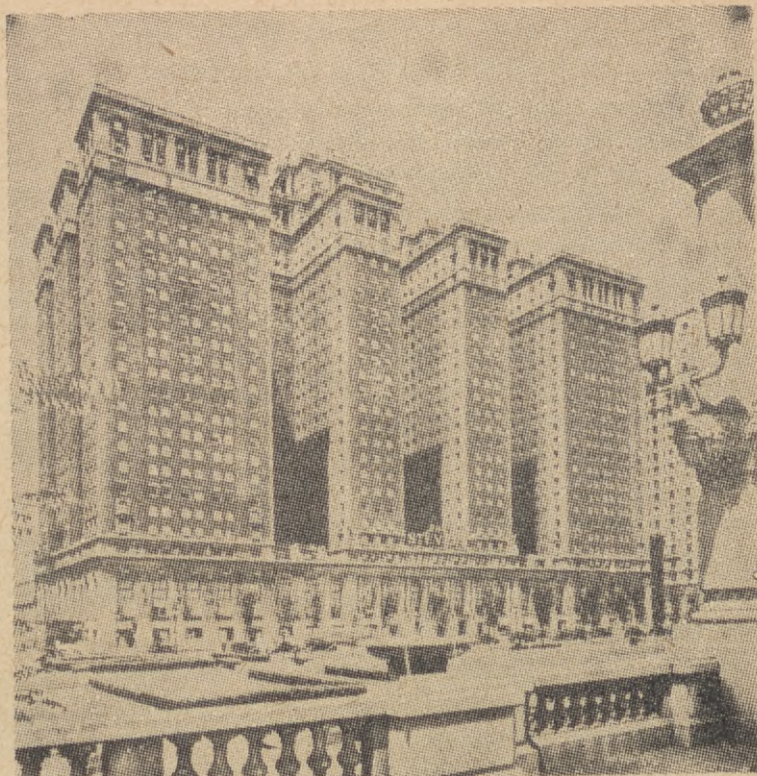
Sedan blev det rena katastrofen. På tre veckor gjorde Olle av med åtta flickor. Eller rättare; åtta flickor gjorde sig av med Olle. Det var Gullan, Siv, Maggie, Rut, Ester, Maj-Lis, Britta och Cecilia.

— Så du låter, Olle! sa de bara.

(Forts. sid. 25.)

Ett ganska stöddigt pang

Med sina tre tusen rum och fem tusen bäddar är Stevens-Hilton hotell i Chicago det största som finns just nu i världen.

Chicago, i sommar.

"The Hilton is everybody's HO" — alla träffs på Hilton hotell skulle man väl fritt kunna översätta det med. Det är naturligtvis en stor överdrift som åtskilligt annat i den smarta amerikanska reklamen, men det ligger onekligen något i det. Ty detta Hilton-Stevens är verkligen mycket stort, kanske litet för stort t. o. m., i varje fall det största hotell vi har i hela vida världen. Tre tusen rum, fem tusen bäddar.

Michigans strand stryker alldeles intill. Det är bara det stora, åttafilade trafikstråket intill och så den vackra parken, där Buckingham-fontänen gläder en med ett ljuvligt vattenfall, som känns dubbelt skönt, om det råkar vara en het och klibbig sommardag. Om kvällarna sprakar fontänen i alla tänkbara färger, och med Chicagos skyline i bakgrunden är det verkligen en vy, som man gärna skall minnas.

När man skall berätta om något stort, måste man tyvärr röra sig med siffror — låt mig för den skull få låna några sådana för att kunna ge en bild av jättepanget, som förresten ända tills nu hetat Stevens hotell.

23 våningar ovan jord, några under densamma, sammanlagd yta 79.000 kvfot. Personalen består av 2.000 personer, som varje dag bäddar 3.500 bäddar, serverar 12.000 måltider, stryker 1.000 skjortor, skalar 7.500 apelsiner, transporterar 107.000 personer i fjorton personhissar — naturligtvis finns det minst lika många varuhissar, ty det går åt litet grejor i en sådan här hotell-

stad. T. ex. 328.000 olika linnevaror varje dag, och man undrar inte på, att hotellets egen tvättinrättning har fjorton stora tvättmaskiner och sextio pressar. Man fryser all is man behöver, 25 ton om dagen, man har bankethallar, där man i en enda kan ta emot 3.500 gäster, vilket betyder, att det går åt 50.000 artiklar av glas, porslin och bordssilver för varje gång. Man har t. o. m. egen brandkår, vilket inget annat hotell lär ha. Femtio telefonister sköter tfn-växeln, dvs. det motsvarar ungefär den telefonpersonal en stad om 25.000 invånare håller sig med.

Det finns 87 hiss flickor på hotellet, och händelsevis fick man en söndagsmorgon se, när helgdagsgruppen inställde sig till tjänstgöring. Fjorton flickor marscherade upp på ett led kolonn i stora hallen, alla i samma uniformer, gjorde höger och vänster om, stannade vid sina hissdörrar i stora hallen, gjorde honnör och satte igång. Summa fyra miljoner miles har hissarna kört sedan hotellet öppnades.

Och dessa tre tusen rum, alla med egna badrum förstås, på ett och samma hotell! Vad innebär detta? Låt oss göra ett tankeexperiment. Om man händelsevis skulle komma på tanken att göra ett femminutersbesök på varje rum — någon av cheferna kunde ju göra en inspektionsrond — skulle det ta en dryg månad att gå runt. Ändå fick man hålla på åtta timmar om dagen. Skulle man sova sig igenom hotellet, dvs. ligga på olika

rum varje natt, skulle det ta åtta år, innan man var klar. Som sagt, det är rätt stöddigt det här panget.

Antalet restauranger inom hotellet hann vi faktiskt inte räkna. De torde dock vara många. Men när vi natten efter att ha varit i negerkyrkorna downtown i Harlem och kom åter mycket sent, upptäckte vi att hotellets drugstore — tre tusen gäster varje dygn — aldrig var stängd.

Hur är det då att bo på slikt jättehottel? Ja, det är si och så. Naturligtvis är det lustigt att få känna sig smått kung för en dag, men det är dyrt så det förslår, och det är stort så man känner sig smått bortkommen. Det sägs i reklamen, att det inte bara skall vara världens största utan också världens allra artigaste hotell. En tom slogan kanske, inget annat. Man hinner helt enkelt inte att vara varken artig eller vänlig i ett sådant industriellt hotellsammanhang. Reklam skall man alltid ta med peppar och salt.

Men stort är Hilton-Stevens, och flott så det förslår, det största vi sett, det näst flottaste efter Waldorf Astoria i New York. Men där bor man inte, ty där kostar ett enkelrum så där upp emot 200 kr. pr natt.

Och apropås stora saker ja — i förväg hade man berättat för oss att man någonstans i Amerika skulle ha en jordglob i naturlig storlek. Men den såg vi faktiskt inte till.

Per Wange.

UNA CITTADINA ... (Forts. fr. sid. 10.)

hennes kelgris. Men efterhand avtog hennes indignation och målaren fick nästan ersätta den försvunna kelgrisen med sig själv. Så allt blev frid och fröjd.

En natt hände något kusligt. Sängen gungade plötsligt till. Ja, huset tog faktiskt också ett par steg. Hela tystnaden över Numana skalv till och det var inte bara jag som märkte det. Runt omkring slås fönsterluckor upp. — Terramoti, mamma mia, ropas från fönster till fönster. Med tanke på de jordbävningar som brutit ned storstaden Numana till una cittadina — en liten yacker stad — och legenden om hur en jättelik havsvåg en gång slog in över hela staden och i sitt återtag drog med sig största delen av den till havsdjupet, blir gärna även ett mycket litet jordskalv dramatiskt. Men detta varade inte längre än ungefär tjugo sekunder enligt den allmänna uppfattningen så efter ett par timmar somnade man åter in för att efter ett par timmar som vanligt i en tidig morgontimme väckas av något som för en skandinav mest av allt påminner om en naturkatastrof. Det är fiskförsäljerskans otroligt starka röst. — Viva, viva, pe-e-e-e-e-e-sce, vrålar gumman med fiskkärren och därmed menar hon att varorna är färska. Kring hennes rop samlas snart en tjatrande grupp husmödrar. De kommer inte att tystna på hela dagen. Lika bra att kravla ur den stora italienska järnsängen och i skjorts, sandaler och den nyinköpta bomullströjan av klassiskt förenklat snitt som man känner sig så nymodig och annorlunda i trots att alla män man möter bär en liknande. En ny dag i en italiensk småstad har börjat. Den begynnes lämpligast med en kopp caffe-latter på närmaste bar och så tar man förstås doppet bland de salta fräsande vågorna.

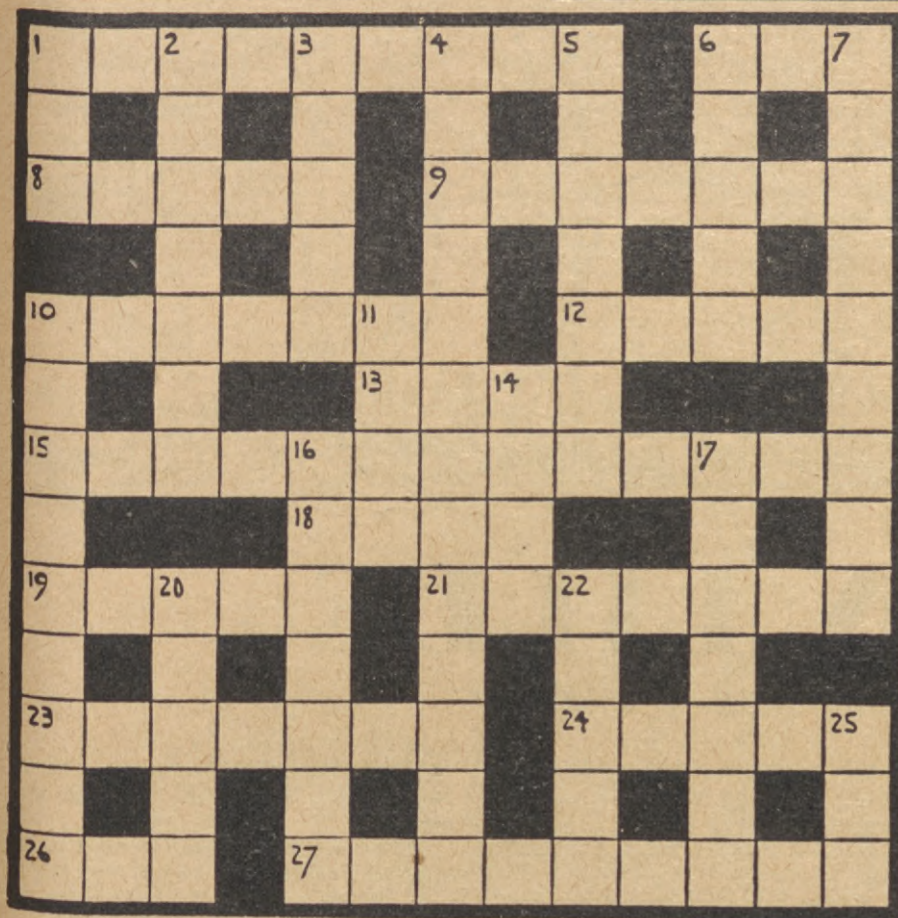
JAN VAN DE ... (Forts. fr. sid. 14.)

Den omständigheten, att han skall ha haft såväl konstnärliga som vänskapliga kontakter med den store Rembrandt, ökar ytterligare intresset för hans person, och man vill gärna tro, att det ligger sanning i antagandet, att det var Cappelle, som skaffat den halvt bortglömde, av både yttre och inre motgångar hårt drabbade mästaren beställningen på det stora regentstycket "Staalmeesters" (Klädesmäklarskråets kontrollråd, 1661—62). Då han, som någon sagt, alltså var en av de få samtida, som också förstodo att uppskatta mästarens sena verk, är det helt naturligt, att en återglans av denna beundran kommer till uttryck i Cappelles egna arbeten.

Om Cappelle icke stått i direkt lärjungeförhållande till de Vlieger, har han dock icke undgått att taga intryck av den mästare, vars verk han i så stor omfattning förvärvat. Cappelle skulle dock vida överträffa honom. Cappelle synes ha hört till de tidigt mogna konstnärerna, ty hans produktion är i kvalitetshänseende påfallande jämn. Då endast få av hans arbeten äro daterade, är det förenat med stora svårigheter att närmare bestämma hans utvecklingslinjer. Några tidigt daterade verk utmärkas emellertid av en tämligen entonig, ljusgrå kolorit, vilket ger en hållpunkt. Inom kort får hans konst ett fulltonigare innehåll. Oftast har han till motiv valt de breda flodmynningarna, fyllda med ett vimmel av fartyg av olika typer och storleksordningar. Hans kompositioner äro genomtänkta med en skickligt beräknad fördelning av fartygen med dess segel och master. Helst målade han blanka eller i sakta rörelse försatta vattenytter med fartyg, som ligga för ankar eller driva för en svag vind. Mästerligt förmår han fånga ögonblickets stämning och känsligt återgiva speglingarna på vattnet och det eteriska ljuset, skimrande i silver eller guld. Genom dimma eller soldis insvepas hav, fartyg och himmel i en sammansmältande ton. Stundom äro fartygen kraftigare accentuerade med i stora partier genomförd motsättning mellan ljus och skugga. Mästaren har väl ofta återgivit molnfria eller endast svagt töckniga himlar, men när han, som företrädesvis skett, låtit molnen hopa sig över horisonten, har han i de känsligaste valörer återgivit dess olika skiftningar och på ett överlägset sätt sammansmält dem med motivets övriga beståndsdelar.

Cappelle framstår som en ömsint dyrkare av havets och kustlandskapets skönhet. Trots att han blivit satt att förvalta stora materiella värden, synes han främst ha varit konstnär. I alla sina verk har han tack vare intensivt naturstudium givit det väsentliga av motivets karaktär och innehåll. Som stämningsmålare, som lyrisk skildrare av omedelbara naturintryck är han en av sin tids största konstnärer.

KORSORD nr 11

VÄGRÄTA ORD.

- Att en karl är sådan, beror kanske på väder och vind eller möjligen på kronisk förälskelse i brännvin. (9)
- Kan man luta. (3)
- Måste man nog vara, om man ska kunna existera som provisionsresande i kylskåp på Grönland. (5)
- Fordras för hembränning. (7)
- En som gör diverse streck. (7)
- Ett brev av visst värde. (5)
- Femtielva. (4)
- En plats där en sjuk som är frisk är nere när han är uppe. (13)
- Med allt i. (4)
- Druckna drullars drillar. (5)
- En sådan karl passar ej till brev-bärare. (7)
- Annonsörerna äro alltid intresserade av en tidnings—. (7)
- Ho sover aldrig, sa bonn, tänkte på hypoteket. (5)
- En from början. (3)
- Kårbal i Uppsala. (9)

LODRÄTA ORD.

- La France. (3)
- Ger klarhet om vad som fattas en. (7)

- Har stockholmskriminalen en särskild för skojar. (5)
- Springer och växlar. (13)
- En som bör stämma ner tonen av-sevärt. (7)
- Säljes till lagliga ockerpriser. (5)
- Det var givetvis en dylik som Gluff-Gluff åt soppa med. (9)
- Småhumoristiskt namn på istermage. (9)
- Har sin dag i juli. (4)
- Kan numera sprängas. (4)
- En som lämnat spår efter sig. (7)
- Drift hos pyroman. (7)
- Indiens krona. (5)
- Bärsärk som bär särk. (5)
- Det ligger och gror. (3)

Tävlingsregler.

Lösningar till korsord nr 11 skall vara Status redaktion, Kocksgatan 15, Stockholm, tillhanda senast den 10 december 1952. För att komma med i prisbedömningen måste tävlingsförsändelse vara märkt "Korsord 11". Glöm ej att tydligt ange namn och adress. Lösning och pristagarnas namn kommer i januari-numret.

James Kingston Fowler — ett hundraårsminne

I engelska tuberkulostidskrifter har man påmint om att det i år är hundra år sen James Kingston Fowler föddes.

Vem var då James Kingston Fowler undrar läsaren och undrar med all rätt, ty det är ett utanför England ganska okänt namn i tuberkulosens historia.

James Kingston Fowler föddes i Woburn, Bedfordshire, 1852, tog doktorsgraden i Cambridge 1884, adlades 1910 och dog i Warden's Lodge, New Forest, 1934. Han var en av sin tids mest kända lungläkare i England, verksam vid Brompton Hospital och King Edward VII-sanatoriet i Midhurst. Bland hans första patienter var Cecil Rhodes.

Det var en man med färg denne James Kingston Fowler, en komplicerad och intressant personlighet i sin blandning av strikt konservatism och djärv radikalism. Han ansåg slangstetoskop vara idiotiskt modernt påfund — stetoskop skulle vara gjorda av trä — men publicerade redan 1898 ett vetenskapligt arbete, där han rekommenderade intimt samarbete mellan internist och kirurg vid behandling av lungsjukdomar. I trettio års tid stred han för att termen "lungrot" skulle ersättas med "tuberkulos" och när planerna på upprättandet av Papworth Village diskuterades i England var han en av de ivrigaste förespråkarna för det djärva experimentet.

Han var fanatisk ungarl och entusiastisk biffsteksåtare, det är viktigt att nämna även detta för att ge James Kingston Fowler i helfigur. Inte en ungarl av det där slaget om vilket en okänd tänkare träffande sagt att det är män som kan ta på sig sina strumpor från bägge ändrar, utan en välklädd, ytterst distingerad man och en prydnad för sin klubb, den berömda The Beef-Steak Club, "Biffsteaksklubben". Han brukade äta middag på klubben, den hade sina lokaler vid Toole's Theatre men flyttade sedermera till Green Street vid Leicester Square, och höll alltid mycket styvt på att bli titulerad "herr" och inte "doktor" av sina biffsteksåtande bröder för att på så sätt avvärja all konversation i medicinska frågor.

Lösning till korsord nr 9.

Vågrätt. 1. Koff. 4. Talesätt. 8. Älva. 9. Tory. 10. Vissla. 11. Gles. 12. Mikado. 14. Totalt. 17. Gnor. 18. Stöd. 20. Ali. 21. Kent. 22. Verb. 24. Ofelia. 25. Idrott. 28. Steg. 29. Egoist. 30. Barn. 31. Epok. 32. Indraget. 33. Atle.

Lodrätt. 1. Kutym. 2. Färsk. 3. Fly. 4. Tangorabatt. 5. Edison. 6. Älskare. 7. Tia. 10. Vetgirighet. 13. Andel. 15. Toker. 16. Tåt. 18. Sko. 19. Överord. 23. Rissla. 26. Otakt. 27. Tanke. 29. Eli. 30. Boa.

Pristagare: 1:sta pris, fru Telan Hellberg, Fridhemsgatan 15, Stockholm, kr. 10:—; 2:a pris, fru Brita Hallgren, Östgötagatan 77, III, Stockholm, kr. 5:—.

DEN LILLE

Novell av SVEN. O. BERGKVIST

En dag på sensommaren kom Den lille till vårt samhälle och sa att han hette Hasse och att pappan nu hade fått plats på Verket.

— Kan du springa? undrade Klas som var ledare för vårt gäng. Det kan du nog inte...

— Joo, sa Den lille.

Han var rödhårig och hade fräknar i nästan hela ansiktet. Vi samlades runt omkring honom på sidan av fotbollsplanen. Den lille sa att han nu skulle bli boende i vårt samhälle, pappan hade fått plats på Verket som smed. Själv skulle han börja i femte klassen till hösten.

— Hur mycket gör du fyrahundra på? undrade Klas.

Det visste inte Den lille. Då skrattade vi alla hjärtligt åt honom, han visste inte hur mycket han sprang fyrahundra på. Vi skrattade länge och hoppade omkring Den lille. Till slut sa Klas som var ledare för vårt gäng och tog hem de flesta lopp och som låg väl framme i både kula, spjut och längdhopp, han sa:

— Det hör ni väl att han är knasig... Nu måste vi träna... vi har inte tid med en mammas gosse.

Därefter kallade vi den nye pojken som inte ens visste sin tid på fyrahundra för Mammans gosse. Han blev nu mycket tygt. Det var sällan vi såg honom vid planen och när han någon gång kom så höll han sej på långt avstånd. När vi såg honom skrattade vi hjärtligt.

— Där är Mammans gosse, sa Klas. Honom har vi inte tid med... Ser ni Mammans gosse?

— Han vet inte sin tid på fyrahundra, sa jag.

— Nää, sa Klas. Har ni hört på värre? Men nu har vi inte tid med honom. Förresten är han en utböling.

— Mammans gosse är en utböling, sa jag.

Vi tränade. De flesta av oss skulle vara med i Ungdomens. Då gällde det att träna.

Gissa om vi blev verkligen förvånade när vi fick reda på att Den lille som, vi också kallade för Mammans gosse skulle vara med i Ungdomens. Det var Klas, vår ledare, som fick reda på det. När Den lille en kväll kom ner till planen måste vi på honom och fråga om det var sant.

— Ska du vara med i Ungdomens? undrade Klas. Man säger att du är anmäld i Ungdomens...

Den lille nickade, han såg blygt bort. Nu såg vi med lite respekt på honom. Han skulle i alla fall vara med i Ungdomens! Det måste i alla fall betyda något!

— Ja, men du vet ju inte vad du gör fyrahundra på! sa Klas förtvilat. Hur kan du då vara med... anmäla dej, va!

Men ingen skrattade nu. Den lille var anmäld till Ungdomens. Det var ett faktum.

— Eller vågar du inte tala om? undrade Klas och ställde sej, stor och grov, mitt framför Den lille och Den lille såg då

mycket ynkelig ut där han stod. — Är du feg? fortsatte Klas. Så du inte vågar tala om...

— Är han feg? undrade en annan i vårt gäng och rusade fram. Är han feg? Då...

— Vet du vad du gör fyrahundra på eller inte? sa Klas allvarligt.

— Jag vet inte, sa Den lille. Men pappa har anmält mej...

— Han är en Pappas gosse, konstaterade Klas.

— Han är en ynkelig en, sa jag.

Många instämde då med mej.

— Han har inte en chans, sa en i vårt gäng. Han vet inte ens hur mycket han gör fyrahundra på. En sån kan inte ha nån chans.

Det måste vi alla hålla med om.

— Pappa tyckte jag skulle vara med, sa Den lille. Så att jag kom ut... fick kamrater!

— Då kan du gå hem till pappa, sa Klas. Och fråga honom... kanske... fråga honom vad du gör fyrahundra på. Han kanske vet.

Detta tyckte vi var mycket roligt. Vi skrattade hela kvällen åt vad Klas hade sagt, vi tyckte att det var så riktigt det han hade sagt åt Den lille.

Så blev det Ungdomens. Det var söndag, en hel del folk hade samlats runt planen. Skollärarn kom med papper i näven, han skulle ta tid och skriva. Hela vårt gäng joggade tillsammans mitt på planen. En del från andra byar höll till

för sej själv utefter kanterna. Vi joggade omkring i våra blå gymnastikkläder och var favoriter, alla sa att vi var favoriter. Klas var den som var den störste favoriten, han var ledaren för vårt gäng och vi tyckte han var väldig i alla grenar.

Plötsligt fick vi syn på Den lille, han kom småspringande i alldeles för stora, gröna idrottsbyxor. Han sprang ut mot planen men när han såg oss vände han snabbt och sprang bort mot en kortsidan där han en lång stund stod för sej själv.

— Han har nog fått på sej pappas byxor, sa Klas.

Det tyckte vi var roligt, vi skrattade.

— Men det hjälper nog inte med pappas byxor i dag, sa jag och småjoggade.

— Det är klart att Klas tar loppna, sa en annan ur vårt gäng.

— Och längden också, sa jag.

kroppen. Och vi var klara över att nu skulle något roligt ske... nu skulle Den lille få se hur det var att tävla.

Men nu hände det märkliga. Ingen kunde förklara det riktigt senare. Det var oförklarligt — Den lille vann. Han liksom bars fram genom luften på sina korta ben — och snart var allt över. Den lille hade vunnit. Publiken liksom tystnade då. Den fattade inte det här. Skollärarn tog av sej glasögonen, tittade sej förvånad omkring. Klas som blev tvåa stod med händerna mot marken och flåsade. Inte heller han tycktes fatta det hela. Men till slut gick skollärarn fram till Den lille och undrade vem han var. Det talade Den lille om. Vi ställde oss nu på avstånd och tittade på honom.

— Ni har satt nytt distriktsrekord, sa skollärarn.

Biffen och bananen

Biffen må vara hur mör som helst, den gamla striden mellan biffen och bananen är lika segsliten för det. Av några amerikanska rapporter att döma ser det emellertid ut som om biffens förespråkare på sista tiden fått vatten på sin (kött-)kvarn, i den fortsatta diskussionen bör de kunna mala på med nya och förstärkta argument närhelst de möter en grön och lyrisk vegetarian.

I ett föregående nummer av denna tidning (Status nr 8/1952) har vi nämnt om de uppmuntrande försök som gjorts i USA med en daglig dos av 225 gram lever i lungsjukas kosthåll, något som resulterade i en vacker viktökning, dubbelt så stor som för en kontrollgrupp vilken ej erhöll lever. Än så länge har dessa dietexperiment skett i helt liten omfattning.

Nu kommer ett nytt för biffens apostlar värdefullt argument, åtminstone om vi får tro den danska tidningen Politiken (den 6 september 1952). Nyfödda barn blir friskare om mödrarna äter mycket kött under havandeskapet.

Påståendet emanerar från William J. Dickmann vid universitetet i Chicago, och baserar sig på en av honom företagen undersökning av 602 kvinnor, som vårdats vid universitetssjukhuset.

Av dessa kvinnor sattes en grupp på normal amerikansk kött diet medan 120 fick en kost som innehöll mer än normal kvantitet kött, d. v. s. de fick mer protein.

Sambandet mellan dieten och de nyfödda barnens hälsa var påfallande. Man fann procentuellt flera barn med god hälsa bland de mödrar, som fått särskilt proteinrik kost. Bland de senare var även missfallen färre.

Ett nytt distriktsrekord igen, sa lärarn. Det här förstår jag inte.

Det började. Klas tog hem fyrahundra i god stil. Den lille var inte ens med.

— Han vågar väl inte, sa jag till grabbarna.

Alla hejade och tjöt när Klas tog hem fyrahundra. Det var ett verkligt fint lopp. Skollärarn tröck Klas hand och gratulerade och sa att Klas var ett ämne för framtiden. Det tyckte vi var sant.

Men på hundra var Den lille med. Och det var nu som det underliga hände. Den lille såg ynkelig ut när han ställde upp, han såg liten och ynkelig ut. Klas ställde sej vant i startgroparna. Den lille visste inte riktigt hur han skulle ställa sej. Då skrattade vi. Klas kuvade med axlarna, vägde noggrant sakta fram och åter med

— Jag undrar om han inte tjuvstartade? sa Klas.

— Jag tror det, sa jag.

— Men han liksom flög fram i luften, sa en annan ur vårt gäng. Såg ni...

— Men nog var det tjuvstart, sa Klas. Det tror jag säkert att det var...

Den lille sprang till ena kortsidan och satte sej ner i gräset.

Det värsta av allt var att Den lille också vann längden. Han var den förste som hoppade. Och gjorde fyra meter i första hoppet. Då tittade alla på Den lille med öppna munnar.

— Nytt distriktsrekord igen, sa skollärarn. Det här förstår jag inte...

— Var det inte övertramp? undrade Klas.

— Inte alls, sa lärarn.

— Jag tyckte det, sa Klas. Förresten ska jag inte vara med. Jag vrickade foten i går. Därför var det lite besvärligt att springa också. Nu vågar jag inte vara med mer i dag... det är inte bra. Man tar inga risker... för en sån här tävling.

Och Klas haltade nu iväg. — Det är klart, sa han, att det inte kan bli nåt resultat när man har vrickat sej...

— Det är klart, sa vi.

Många samlades nu omkring Den lille, man stirrade på honom. Då sprang han undan. Också nu liksom flög han i luften.

— Det var otur att Klas skulle vricka sej, sa jag. Annars har det nog blivit lite annat...

De andra instämde. Men innerst, inne kände vi en hel del både respekt och beundran för Den lille.

Teckningar: Jan Afzelius.

Den riktiga boksåsongen har just börjat då detta nummer går i press och följande översikt blir därför bara några spridda "stänk" ur den strida bokflod, som väljer fram allt bredare tills julens frid lägger sig över författare, förläggare och jäktade bokdistribuer. Och med anspelning på denna paus från årets jäkt och litterära mödor, en samling för nya insatser till andliga och materiella framsteg, kan det vara skäl att stanna inför två böcker, som mera direkt ställer människans andliga liv och fostran i blickpunkten. Det är två böcker, som tillhör fjolårets bokflod, men ändå — inte minst med anledning av att vi fått en ny lag om religionsfrihet under året — måste anses högst aktuella. Den ena boken är skriven av professor Ingemar Hedenius — den välkända stridsmannen och professorn i praktisk filosofi i Uppsala — och heter *Att välja livsåskådning*. Professor Hedenius sätt att analysera bibelns lära är bekant genom hans tidigare bok "Tro och vetande" och talrika debattinlägg och uppsatser i dagspress och tidskrifter. Han är en frisk och stridsglad fäktare och hans vetenskapliga definitioner om och kritik av teologins lärosatser har väckt åtskilligt uppseende, för att inte säga oro och förargelse, på olika håll. Det är inte möjligt att här gå närmare in på dessa frågor, men ett citat ur hans bok ger kanske en uppfattning om professor Hedenius metod att angripa livsåskådningsproblemen: "den första lag jag underställer mig vid mitt dömande om livsåskådningar är den intellektuella moralens maxim: att inte tro något som jag inte har förnuftiga skäl att hålla för sant." Med denna grundinställning som utgångspunkt ger professor Hedenius en vetenskaplig och tankeväckande analys om "friskt och sjukt själsliv," om tolerans och dogmatisk tänkande, en framställning, som formar sig till en skarp uppgörelse med den gamla skolans teologiska vägvisare. För den som har en förutfattad mening om att allt vetenskapligt är "obegripligt för oss andra" finner här i de vetenskapliga resonemangen ett ofta hurtigt om också på sina ställen väl respektfullt språk, särskilt i det avsnitt i boken som helt formats till en uppgörelse med meningsmotståndare. Om boken skall i övrigt endast sägas, att alla, som har verklig vilja att tränga djupare in i livsåskådningsdebatten måste läsa den, oavsett om man, som ofta sker, redan tagit sitt parti "för heller mot Hedenius" med avseende till hans kritiska inställning till kristendomen, vilken torde vara mera bekant än hans böcker i ämnet.

Den andra boken om livsåskådning heter *Kristen icke kristen* och innehåller

personliga deklarationer av en hel rad av våra mest kända kulturpersoner, kristna och icke kristna som bokens titel klart angiver. Man möter här vetenskapsmän

Rudolf Värnlund var en flitig författare som hann med inte mindre än 25 böcker på 20 år, men fick aldrig uppleva den "stora skördetiden" och det egentliga genombrottet för arbetarskildrarna i svensk litteratur. Värnlund omkom vid en olycka år 1945.

ur skilda läger, präster, biskopar, politiker tidningsmän och banbrytare från de stora folkrörelserna i en verkligt förnämlig antologi, en verkligt fin samling uppsatser i vilka författarna gjort lovvärda ansträngningar att visa tankereda och klarhet i redovisad inställning till de svåra tros- och livsfrågorna. Den kan synas partiskt från anmälarens sida, att nämna någon särskild författare framför de andra. Att vi nu citerar Ture Nerman har närmast sin grund i att han i hög grad varit en drivfjäder bakom den nya religionsfrihetslagens tillkomst. Så här säger herr Nerman bl. a. i sin sammanfattning: "Den mänskliga solidariteten är det goda, är min moral, är min tro, en livstro hämtad från livet självt, från de stora folkrörelserna". Den deklarationen kan också tjäna som övergång och inledning till redogörelse för en annan bok, *Arbetarskildrare från Hedenvind till Fridell*, skriven av redaktör Åke Runnquist. Redaktör Runnquist, som redigerar Bonniers Litte-

rära Magasin, bör väl vara väl skickad att skriva en sådan översikt om arbetardikten och som helhetsomdöme kan man nog säga, att han lyckats bra med handboken, en koncentrerad och väl disponerad handledning för studiefolk, ja, för alla som överhuvudtaget läser litteratur. Att få med så mycket tungt och vägande gods, namn, data, tendenser och strömningar i svensk arbetardikt, som numera vuxit ut till en dominerande faktor inom litteraturen, på en ytvidd av cirka 180 sidor, är en förnämlig prestation. Citaten är väl valda och i den mån författaren sökt bakgrunden och utvecklingslinjerna till de litterära verken har han minsann utnyttjat utrymmet väl — det gäller inte minst de lyriska citaten, som blixtrar till på sidorna, ex. följande, hämtat ur Helmer Grundströms samling "Torparskogen:"

"Milan hostade till
och slog.
Kolaren ramlade i
och dog.
Inte en kота
blev kvar av karn.
Kärigen med
sina nie barn
tvangs av nöden
på socknen ut.
Annars var allt
som förut."

Sedan kan man givetvis tvista om hur man skall göra upp rangordningen inbördes mellan de olika mästarerna — det brukar alltid vara en stötesten för den som skriver litteraturhistoria. Alltid ligger det belackare och kritiker och trycker i buskar och bakhåll och menar "att den och den skulle haft större utrymme, den har fått bara några rader, den har helt glömts bort" o. s. v. Anmälaren anser sig inte mogen att bedöma, huruvida redaktör Runnquist gjort sig skyldig till några av nämnda försyndelser, men i ett avseende tycker vi nog att han skött sig bra och det är ifråga om Rudolf Värnlunds insats, en insats som arbetarskildrare som i boken lyser i klarare ljus än man annars är van att finna. Hur många vet exempelvis, att Värnlund på 20 år hann med 25 böcker? Och man kan nog också instämma i att denne diktare aldrig fick "uppleva skördetiden" och att han aldrig fick tid att utvecklas riktigt. Värnlund omkom vid en olycka 1945.

En arbetarskildrare som däremot verkat länge — och fortfarande är verksam — är Ivan Oljelund, som i boken *Stockholmsbarn* berättar om hur fattiga barn från Stockholm utackorderade av fattigvården hos bönder i den småländska skärgården

Det är en intressant och i många avseenden välskriven bok, men man får likasom en känsla av att Oljelund blivit tämligen snäll med åren, vilket också inverkat på boken. Nu kan det väl hända, att

den miljö författaren valt för sin skildring inte varit den bästa tänkbara, om man vill ha fram de mörkaste sociala avigsidorna i sekelskiftets s. k. fosterbarnsvård.

Det strålar lite för ymnig idyll och gammelsvensk fromhet kring skildringen. Därmed är dock inte sagt att Oljelund gjort sig skyldig till verklighetsförfalskning. Boken är bitvis mycket charmfull och sympatisk, en varm, välskriven skildring, men utan alltför djupa psykologiska

Som många av sina kolleger begav sig Ivar Lo-Johansson utomlands för att skaffa sig arbete och erfarenheter och här se vi författaren i Frankrike — fotot togs år 1926.

vågdalar och konflikter, ett stycke prosakunst, som är väl värd att uppleva.

Litterärt högklassig konst och mogen levnadsvisdom erbjuder också Bo Bergman åt lyrikälskaren med sin nya samling *Stunder*, en lyrikbok med det i vår tid något ovanliga omfånget 204 sidor. Bo Bergman är en gammal skald, som debuterade redan år 1903 med samlingen "Marionetterna" och då var han ändå en mogen debutant med 34 år på nacken. "Stunder" är den åttonde diktsamlingen och det är en vacker bok, som man inte lägger ifrån sig även om man hyser en viss dragning åt de nyare poeternas djärva ordgåtor och lassokast. Aldern och tröttheten tar ut sin rätt, men man trivs ändå med Bo Bergman och hans fulltoniga poesi, stämningar och bilder, som växer fram till fullmogen skapnad, en handbok i livets konst där man möter livets förr och nu på ett sällsamt intagande sätt. Det lyser och blänker till ibland av generationsväxlingar i boken, men inte på något surmulet sätt, exempelvis i den här strofen:

SCHACK

Redigerad av G. Skarp

VÄRLDSSCHACKTÄVLINGARNA

i Saltsjöbaden har givit upphov till en rad utmärkta partier. Priset tas måhända av Stoltz för efterföljande briljanta kombinationsparti:

Vit: Stoltz	Svart: Steiner
1. c2—c4	e7—e5
2. Sb1—c3	d7—d6
3. g2—g3	f7—f5
4. f1—g2	Sg8—f6
5. d2—d4	Lf8—e7
6. e2—e3	0—0
7. Sg1—e2	Kg8—h8
8. Dd1—c2	Dd7—e8

På omvägar har nu uppkommit en känd ställning i holländskt parti

9. b2—b3	Sb8—c6
10. Lc1—a3	e5×d4
11. e3×d4	f5—f4
12. 0—0—0!	— —

Stoltz, "som i fornstora dar"! Vad som nu följer visar att vår store "schackartist" ännu ej glömt bort konsten att kombinera när tillfälle bjudes.

12. — —	Sf6—h5
13. Lg2—e4!	g7—g6
14. Sc3—d5	De8—d8
15. La3—b2!	f4—f3
16. Se2—f4	Le7—g5
17. Le4×g6!	— —

"— — — men ingen kan säga ändå på min döda mull att jag ej hållit på rimmen...! Rim, fnyser de unga, de stolta genien, rim är garnerad tårtpoesi." Friskt och sympatiskt möter oss också en strof ur "Gamla herrar på Strandvägen:"

"Låt oss öppna på kavajen, låt det blåsa in på västen, in på själ och kropp. Strunt i resten! Än finns hopp. Gamla herrar ger ej opp före dödsattesten."

*

Ingemar Hedenius: Att välja livsåskådning, Bonniers, pris kr. 16:50.

Kristen icke kristen, personliga deklamationer, Natur och kultur, pris kr.8:50.

Åke Runnquist: Arbetarskildrare från Hedenvind till Fridell, Bonniers, pris kr. 5:75.

Ivan Oljelund: Stockholmsbarn, L.T:s Förlag, pris kr. 14:50.

Bo Bergman: Stunder, Bonniers, pris kr. 12:50.

S. H.

Inledningen till en serie utomordentligt vackra kombinatoriska vändningar.

17. — —	h7×g6
18. Dc2×g6	Sh5—g7
19. h2—h4	Lg5×f4
20. g3×f4!	Lc8—f5
21. Dg6—h6†	Lf5—h7
22. Sd5—e3	Tf8—f6
23. Dh6—g5	Tf6—g6
24. d4—d5!	— —

Romantik och äventyr! — En mera materialistisk spelare hade här slagit in på den något krassa men vinnande fortsättningen 24. D×d8 varpå vit sedan vinner springaren på g7 efter 25. d5 jämte h5.

24. — —	Tg6×g5
25. h4×g5	Sc6—e7
26. Se3—g4	Dd8—c8
27. g5—g6!	De8×g4

Inte heller 27.—, S×g6 räddar situationen. Det hade följt 28. Sf6, Sf8. 29. Td—g1.

28. Th1×h7†	Kh8—g8
29. Th7×g7†	Kg8—f8
30. Tg7—f7†	Kf8—e8
31. Td1—e1	Dg4×g6
32. Te1×e7†	Ke8—d8
33. Lb2—f6!	Dg6×f6

Med tungt hjärta måste svart återge det bekomna materialet.

34. Te7—d7†!	— —
--------------	-----

En liten finess — det svarta tornet på a8 hänger nu i luften.

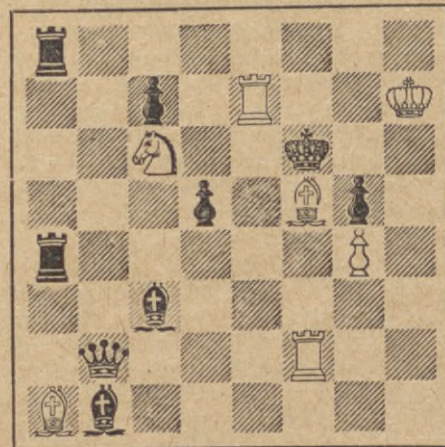
34. — —	Kd8—e8
35. Tf7×f6	Ke8×d7
36. Tf6—f7†	— —

Här överskred svart betänketiden. Ställningen är i alla fall förlorad. På 36.—, Ke8 vinner vit enklast på 37. Th7 åtföljt av tornbyte.

En glänsande prestation av den talangfulle svensken!

PROBLEM.

Av . Numello.

Matt i två drag.

Vit: Kh7, Te7, f2, f4, f5, Sc6, Bg4 = 7.
Svart: Kf6, Db2, Ta8, a4, Lb1, c3, Bc7, d5, g5 = 9.

SKYLTEN

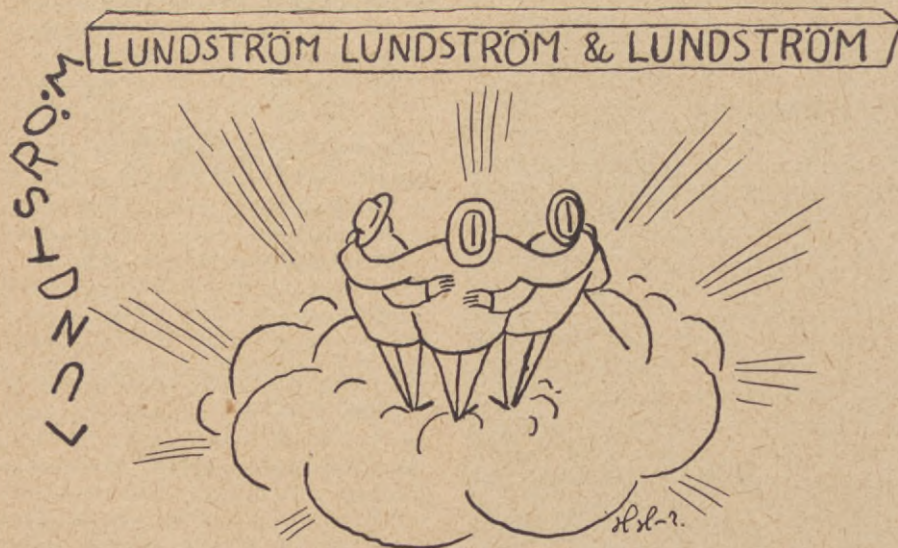
Det var en gång en firma som hette Andersson, Pettersson & Lundström, som hade en stor och fin skylt utanför butiken där namnen stod i nu nämnd ordning. Men det hade funnits andra namn på skylten ty firman var mycket gammal och kompanjonerna hade skiftat. En gång

jon hette också Lundström, släkt med de andra lundströmarna, och så döptes firman om till Lundström, Lundström & Lundström. Sen dog Lundström, det vill säga den Lundström som var äldst. Nästa kompanjon hette också Lundström. Firman var nu fylld av släkten från källare

det onödigt att ändra skylten. Lundström, Lundström & Lundström stod där och Lundström, Lundström & Lundström skulle det förbli.

Det var först efter några dagar som kompanjonerna märkte att något var på tok. Kanske Klas märkte det först, när han öppnade på morgonen och tittade på skyltens sista namn utan att känna den där behagliga disponentkänslan, som den döde Lundström så ofta talat om. Han kunde inte förklara det, men det var som han inte fanns på skylten. Visst hette han Lundström, och Lundström stod det också på skylten, så långt var det riktigt. Sen kom Otto och tittade på mellannamnet, också han märkte att något saknades, samma upptäckt gjorde Frederik när han vid elvdraget kom haltande om hörnet vid apoteket och tittade på skyltens första namn för att känna den där känslan att äntligen fått en belöning för lång och trogen tjänst. Han stod där en bra stund stödd på käppen och tittade envist på skyltens första namn, sen flyttade han blicken till andra och sen till tredje namnet. Då begrep han, eller rättare begrep inte alls.

Det var som om Per dröjt sig kvar i skyltens första namn. Han själv — Frederik — måste flytta blicken till andra namnet, där Otto egentligen skulle sitta, för att känna igen sig själv, och Otto sen, han satt kvar i tredje namnet. Klas tyckte helt enkelt inte existera. Bra underligt, tänkte gamle Lundström och nickade gomorron till en kund, det måste bestämt vara något nytt också, om man flyttade in i ett hus där andra människor bött och samlat ting, då måste man ha något nytt med sig, om bara en vas eller en tavla, något som är en själv. Något i den stilen tänkte väl gamla Lundström där han stod

för många år sen, när gamle Bergström dött, hade Andersson varit nöjd med att stå sist. De dåvarande kompanjonerna, som nu bägge var borta, hade plockat fram Andersson ur kontorets mörker och givit honom ett namn, ett skyltnamn som givit honom rätt till titeln disponent. Skylten, som höll namnen som i ett gap, hade ändrats som den alltid ändrats vid såna tillfällen. Skyltmakarn hade kommit och skjutit hela namnraden åt vänster, varvid Bergström fallit ur skylten, bokstav för bokstav med början av B, och Andersson hade skjutits in i skylten, bokstav för bokstav med början av A. Skylten höll namnen som i ett brett uppspärrat gap, som med nästan jämna mellanrum fick ett friskt namn och som då spottade ut ett gammalt namn som inte längre var annat än torra senor.

Åren gick och så blev det tid att pensionera Andersson, som avtackades med en middag och en notis i tidningen. Den nya kompanjonen kom att heta Lundström, släkt med den nyblivne mellan-Lundström som var en knivig karl med stor släkt. Firman piggnade till lite av vitamininjektionen och hette nu Pettersson, Lundström & Lundström. Sen gick Pettersson, som var lite döv, ivägen för en bil, begravdes på firmans bekostnad och föll bort ur skylten. Nästa kompan-

till vind. Efter begravningen tittade de tre lundströmarna med de nya positionerna på skylten, och då tyckte den nyblivne gamla Lundström, att nu, när det bara fanns lundströmare i firman så var

och grunnade, tänkte det omedvetet, hans medvetna tankar hade bara volymen som av toppen av ett berg. Det var kanske nödvändigt med onödiga saker, med riter och sånt där, där måste bli något nytt, likväl som man ibland måste bevara något gammalt.

Hör du Otto, sa sen gamle Lundström när han satt inne på kontoret och gjorde det lättare arbete som tillkom honom. Det där med skylten. Jag menar, vi har alltid ändrat den när en ny kompanjon kommit i firman. Jag förstår vad du menar, sa Otto som genast var inne i Frederiks tankegång. Du tänker på traditionen. Onödiga saker som är nödvändiga, sa Frederik. Hos Klas var motståndet stort, i varje fall skenbart, eftersom han ville gälla som den mest praktiske. Han smålog lite åt gamle Lundströms tes om det onödiga nödvändighet, vilket Otto uttryckte som att det ibland kunde vara praktiskt med det opraktiska. Det finns

en massa saker som man gör utan att veta det, till exempel man spottar tre gånger när man ser en svart katt korsar vägen, utan att man egentligen vet varför, man bara gör det för att man känner det är nödvändigt att göra det. Men det är ju skrock! avbröt Klas. Skrock och skrock, skruvade gamle Lundström på sig. Det finns mer mellan himmel och jord än du kan förstå som Shakespeare säger. Det är kanske inte alltid så lätt att dra gränsen mellan skrock och tradition. När jag tänker på skrock så menar jag tradition, sa Otto. Då så, sa Klas. Nästa dag kom skyltmakarn, öppnade skyltens gavlar och sköt hela bokstavsraden åt vänster, började att plocka in ett nytt L, varvid L i den döde Lundström föll till marken, sen kom u och n och d, och ut från vänsterkanten föll u och n och d, sakta ändrade skylten text, bokstav för bokstav sköts in från höger och bildade efterhand en ny Lundström, och bokstav för bokstav föll en gammal Lundström ut från vänsterkanten, en Lundström som redan var borta, men som dröjde kvar i skuggor och symboler, som skulle få stanna kvar där de inte var till hindern, men som obarmhärtigt skulle försvinna där de var till hindern, och så var den

*Månen gått i nedan,
natten tindrar kall —
sommarbarn, i morgonfrost
står din klövervall.*

*I din bädd du drömmer —
ingenting du vet
än om frostens vita blom,
om dess hemlighet...*

*Vinden blåser rosor
kring ditt ljusa hår —
än i varma sommarland
dina fötter går!*

*Sommarbarn — i höstens
bladförgyllda natt
leker kring din röda mun
vårvindsljusa skratt...!*

NILS THORÉN.

döde Lundström borta ur skylten. Under hela denna för andra så främmande och inte minst löjliga akt, ty inget blev ju ändrat, stod de tre kompanjonerna tysta och tittade på skyltmakarns arbete, för de två äldre blev det en bekräftelse över att deras liv ej varit förgäves även om allt inte gått som de drömt en gång. Klas förnam för första gången att han var innanför ett slags samfund, en begränsning, kanske ett fängelse, en linje som skulle löpa genom hans liv, ganska säkert skulle löpa genom hans liv, han skulle bli medelålders som Otto och gråna som Frederik, firman skulle ta honom helt, hålla honom mellan sina käftar som den hållit Otto så länge och ännu längre

hållit Frederik. När skyltmakarn skruvade tillbaka gavlarna på skylten, gick kompanjonerna tillbaka till butiken och deras nya liv, som först nu verkligen började på allvar. Nere på trottoaren låg en hög bokstäver, inte längre ett namn, bara en hög bokstäver, som ett pussel, eller som en sån där samling bokstäver som man ibland tävlar om att bilda så många nya ord av som möjligt. Nu var gamle Lundström äntligen borta, var bara spår och detaljer, som kanske kunde användas till nya ting, som skulle vara minnen, skuggor, vad som helst, nu var han äntligen riktigt borta.

Tecknare: Harald Hammer.

När det gäller sjukdomsbekämpande lider Afrika brist på allt, inte minst sjukvårdsinrättningar. Detta är ett av den eftersatta kontinentens alltför få sjukhus: The Gold Coast Hospital i Akkra, Guldkusten.

Afrikansk tragedi

En liten notis i en utländsk tidskrift omtalar att Alan Paton, författare till den storartade romanen "Cry, the Beloved Country" eller "På lösan sand" som den heter i svensk översättning — boken kom ut i Sverige 1949 på Ljus förlag — en sydafrikansk tragedi av mäktig litterär resning, kommer att bosätta sig i ett settlement för tuberkulosjuka negrer i närheten av Durban i Sydafrika. Där ämnar han hjälpa till att bygga bostäder åt de sexhundra patienter, som den planerade förläggningen ska hysa i färdigt skick.

Över hela världen har "Cry, the Beloved Country" hälsats som ett betydande litterärt konstverk och dess författare som en ovanligt löftesrik begåvning. Nu försvinner han — må vi hoppas blott för en tid — som författare. Anledningen? Den är i det här fallet inte svår att gissa. Själv har Alan Paton förklarat sitt steg med att han känner sig "osäker" och "politiskt missräknad".

Denna enkla och återhållsamma formulering är ett gripande uttryck för den fruktansvärda situation i vilken teologie doktor Daniel Malans raslagar försatt en stor del av Sydafrikanska Unionens befolkning. Utan att föra in den politiska debatten i dessa spalter kan man fog sägas, att vad som hänt och händer i Sydafrika är en tragedi som angår hela mänskligheten, en tragedi bland många. Ty Afrika är rikt på tragedier, alltför rikt.

Afrika behöver sjukvårdspersonal. I Kumasi i protektoratet Ashanti, Guldkusten, startade man 1945 en försöksskola för utbildning av afrikanska flickor till sjuksköterskor.

"Det mörkaste Afrika", det var Henry Morton Stanley, tidningsmannen och upptäcksresanden, som myntade det uttrycket. Nu kan man flyga kors och tvärs över den väldiga kontinenten, de geografiska upptäcksresornas tid är i stort sett förbi och landet kartlagt. Men likväl kan man fortfarande med full rätt tala om "det mörkaste Afrika", inte minst när det gäller tuberkulosen.

Om man slår upp ordet "Kenya" i en encyklopedi, Norstedts Uppslagsbok t. ex., kan man bland annat läsa följande:

Det görs, fast än så länge i alltför liten omfattning, försök att förbättra den afrikanska befolkningens bostadsstandard. Denna bild från Gambia visar en infödingsby under uppförande, ett arbete som genomföres med stöd av en internationell sammanslutning för gula feberns bekämpande.

"Kenya, brittisk kronkoloni i Östafrika, s. om Etiopien o. Somalilandet. 644.400 kvkm., 4.050.000 inv. (1945), därav 33.000 vita. Höga berg i v. Våldiga skogar, rika på värdefulla trädslag och gummi. I de lägre delarna odlas ris, majs, socker, kokospalmer, bomull, i de högre säd, potatis, kaffe m. m. Betydande får- och strutsavel. — ..."

Det handlar alltså inte om en tundra med ständigt frusen mark, inte heller om en öken tröstlöst blottad på all växtlighet. Kenya är ett land med väldiga naturtillgångar och ett klimat som är påfallande gynnsamt för odling av många värdefulla kulturväxter. Ett rikt land med andra ord, ett land med betingelser för en god allmän levnadsstandard, däri inbegripet en tillfredsställande hälso- och

socialvård. Men hur är det nu ställt i det hänseendet? Hur bekämpar man t. ex. tuberkulosen?

Ett uttömmande svar på den frågan kan naturligtvis inte lämnas här men väl några fakta som även kommentarer förutan talar ett språk som inte kan missförstås.

Det finns i Kenya ett distrikt som heter Fort Hall och är befolkat av kikuyustammen. Under en tid av något mer än två år, från juli 1948 till oktober 1950, har man studerat sjukligheten och dödligheten i tuberkulos inom denna folkstam. Ett år senare, i september 1951, publicerades en förhandsrapport om denna tuberkulosundersökning i en afrikansk facktidskrift, East African Medical Journal. Det siffermaterial som presenteras säger inte oss mycket och kan i det här sammanhanget lämnas därhän, det är inte jämförbart med vår statistik.

Situationens ohyggliga tragik står ändå klar, när man i rapporten läser om de arbetsvillkor under vilka undersökningen måst genomföras. Röntgendiagnostiska resurser har helt och hållet saknats och diagnosen har måst ställas uteslutande med ledning av bacillfynd i upphostningsprov och användande av de fysikaliska undersökningsmetoder, som praktiserades i Sverige för flera decennier sen. Under sådana förhållanden är det bara fall av relativt långt framskriden tuberkulos som kunnat bli upptäckta — och inte ens för dem finns några som helst vårdmöjligheter.

Tuberkulosens härjningar bland medlemmarna av kikuyustammen i Fort Hall reservatet är bara ett exempel bland många på sjukdomens våldsamma framfart i Afrika. Inom stora områden av denna väldiga kontinent, sen århundranden hänsynslöst exploaterad och grymt förtryckt av främmande koloniserare, sveper tuberkulosen fram som en stormvind, står man utan resurser att vårda de sjuka, än mindre att förebygga sjukdomen. Detta är en av Afrikas många och mest upprörande tragedier.

En betydande del av befolkningen i denna världsdel är undernärd, trångbodd, okunnig om elementär hygien.

Några exempel. Undernäring: vid en undersökning av 2.500 flickor vid infödingsskolorna i Sudan visade sig 50 % av barnen vara undernärda. Sanitära förhållanden: vid en kontroll av nötboskapsen inom två distrikt av Tanganyikateritoriet befanns 6 % av djuren vara tuberkulossmittade. En undersökning av 250 slaktade djur vid ett distriktsslakteri i Uganda konstaterade att 53 % var tbc-sjuka.

Undernäring, trångboddhet, bristfälliga sanitära förhållanden. Det är ett gammalt känt faktum att folk som lever under sådana villkor lätt faller offer för tuberkulos. Och Afrika är sannerligen inte något undantag från den regeln. Vi möter här en sjuklighet och dödlighet i tbc som är fruktansvärd.

Medan vi i Sverige — ibland med förhastad segervisshet i stämman — talar om slutkamp mot tuberkulosen och tror oss vara invecklade i sista rondens intensiva slagväxling, dör på sjukhusen i Guldkusten 50 % av alla för vård intagna tuberkulospatienter. En kännare av Kenyas tuberkulosproblem, W. S. Haynes, uppskattar i en artikel antalet tbc-sjuka inom kolonins afrikanska befolkning till inte mindre än 11 %. Vid en undersökning av 23.000 människor i Tanganyikaterritoriet befanns 10 % vara tuberkulossjuka och på territoriets sanatorium i Kibongoto förbättras bara 20 % av de tbc-sjuka som tas in för vård. De flesta är redan vid inläggningen så svårt sjuka att all behandling är utsiktslös.

Exemplen skulle kunna mångfaldigas i det oändliga men de sagda må räcka.

Bland den lyrik som skapats av bergsdamarafolket i Sydvästafrika finns en dikt som heter "Bön för en svårt sjuk" och som bättre än grå siffror ger oss en vision av Afrikas sjuka och förtvylade människor. Den lyder i Christer Linds vackra tolkning:

I fäder, mig dock hören.
Eder heta vrede dämpa.
I där ovan tänken mildt.
Är då edra barn ej detta,
Som I på jorden lämnat,
Då I mot ovan steg?
Vad ha de förbrutit
Och förmätet er förnekat,
Då I dem sjuka gjort?
I hörden upp att signa.
Döden dem förgriper.
I uppsluken barnens goda.
Varför straffen I då dem?
O dock er vrede dämpa.
I där ovan, tänken mildt.

En avslutad epok

"Kusken smackade på hästarna och det bar i väg, först ut ur byn och sedan i tvärra kurvor uppåt. Sanatoriet låg på en höjd ovan byn. Det var en långsträckt, vit byggnad med täta fönsterrader. Utanför varje fönster en balkong. På taket

Montana Hall ligger i Montana i franska Schweiz och när sanatoriet kom till byn var skönheten redan där. En vackrare plats kan knappast tänkas, inte heller en soligare. Ingen ort i Schweiz har så många soltimmar som Montana.

vajade en flagga i den svaga vinden. Jag hade väntat att det skulle vara inrättat som ett sjukhus, men det påminde åtminstone på nedre botten mycket mer om ett hotell. I hallen brann en brasa, och några mindre bord stödo dukade till te. —"

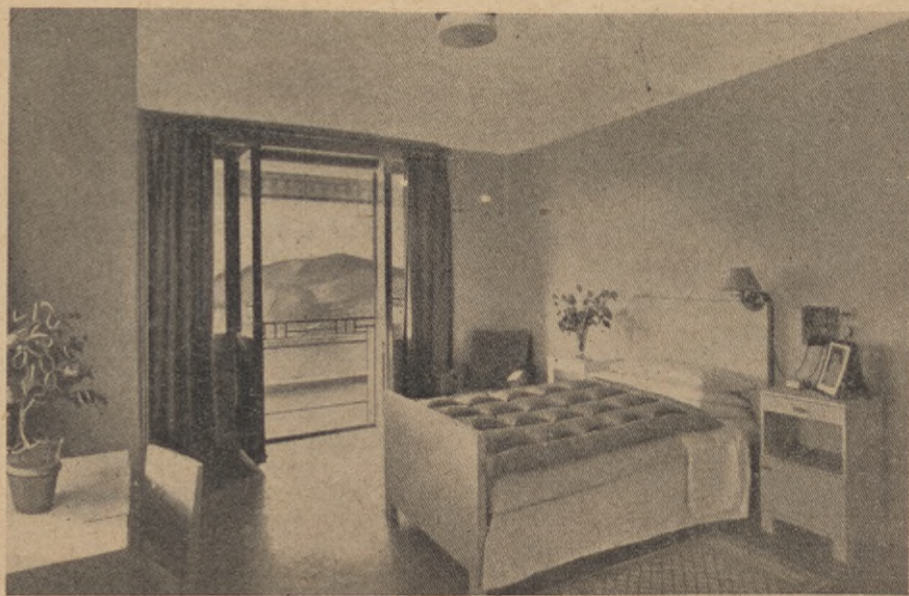
Så beskrivs Waldfrieden Sanatorium. Det var där Pat Hollmann vårdades, den öppna, tappra, livshungriga kamratflickan i Erich Maria Remarques "Kamrater", och det var där hon dog en förvärmorgon medan krokusen blommade i alp-slutningen.

Waldfrieden Sanatorium är ett av litte-

raturens många lyxsanatorier och sannolikt ett av de sista, det kanske till och med sätter punkt för en litterär epok: sanatorieromanen i exklusiv miljö.

Men vi ska vara rättvisa mot Remarque. Hans bok är ingen sanatorieroman i egentlig mening och Waldfrieden Sanatorium skyntar bara som en fondkuliss i romanens vemodsfyllda sista avsnitt. Men likafullt är det kanske med Waldfrieden som lyxsanatoriet upphör att bli inmutat som litterär miljö. Och det kan vara på tiden.

Litteraturen är i så fall, i detta som i

Montana Hall medan det ännu var privat sanatorium. I den sängen borde till och med H. C. Andersens prinsessa på ärten kunna genomlida en natt.

Montana Hall blev kantonalt schweiziskt folksanatorium den 1 januari 1952 och Union Jack slutade vaja på solaltanens flaggstång.

många andra, bara en spegling av verkligheten. Vi bevittnar nu hur det ena lyxsanatoriet efter det andra läggs ner. I efterkrigstidens Europa med dess väldiga sociala och ekonomiska omvälvningar har de exklusiva privatsanatorierna så gott som helt förlorat sina existensmöjligheter.

Det senaste aktuella exemplet är Montana Hall, det berömda brittiska sanatoriet i Montana, som från och med detta års början förvandlats till kantonalt schweiziskt folksanatorium.

Montana Hall intog en särställning bland privatsanatorierna i Schweiz. Det stod endast öppet för brittiska medborgare och det drevs helt i brittisk regi. Läkare och sköterskor var briter, inredning och möblering påminde om en förnämlig engelsk klubb och maten om vad som serveras på ett första klassens hotell i Folkstone eller Bath. På solaltanens flaggstång vajade Union Jack. Montana Hall var ett stycke England på en alplåtå norr om Rhonedalen, högt högt över havet, med en hänförande utsikt mot schweiz-italienska gränsen i öster och Mont Blanc i väster.

Detta brittiska sanatorium var inte något stort sjukhus — bara omkring 65 vårdplatser fördelade på enkelrum, varav de flesta med separata balkonger — men väl känt inom hela det Brittiska samväldet som ett tbc-vårdens Mecka, en plats att vallfärda till för de besuttna och drömma om för de tomma portmonnäernas människor.

Ty det kostade slantar att vårdas på Montana Hall och sannerligen inga små slantar: omkring 55 kronor om dagen om man nöjde sig med ett norrum utan balkong.

Det kan man knappast kalla för hittat. Och ändå drevs Montana Hall med fondmedel och — till skillnad från åtskilliga andra privatsanatorier — utan tanke på att verksamheten skulle vara affärsmässigt lönsam.

En rallarsving

"Tbc fortfarande folksjukdom" löd rubriken på en artikel i Aftonbladet för den 4 juli 1952. Författaren, Kurt Fröderström, själv f. d. sanatoriepatient, framlägger där sina synpunkter på den aktuella tuberkulossituationen. Han skriver bl. a.:

"Tuberkulosen är inte längre 'modern'. Man kan märka en förskjutning i anslagsgivningen, en tendens att på bekostnad av antituberkulosarbetet favorisera bekämpningen av cancer och reumatiska sjukdomar. Om det bara dör undan något tiotusental kroniker, som nu vårdas på svenska sanatorier, kan vi lämna över anslaget till mera aktuella sjukdomar".

Ungefär så, menar Kurt Fröderström, uppfattar många tbc-sjuka och deras anhöriga läget just nu.

Artikelförfattaren är ute i angeläget ärende och de bästa avsikter, inget tvivel om den saken. Han vill fästa uppmärksamheten på den fara som ligger i, att hittills vunna framgångar i kampen mot tuberkulosen kommer oss att eftersätta det framtida bekämpandet av sjukdomen. "Förhastade segersignaler" hette en ledare i "Status" för en tid sen (nr 5/1952), som behandlade samma ämne och pekade på samma risk.

Det skadar inte att detta blir sagt, tvärtom. Även den mest obotlige optimist måste nog medge, att vi ännu har ett ansenligt stycke väg att gå, innan vi ser tuber-

kulosen försvinna bak stugknuten. Der slutkamp mot tuberkulosen, som det ibland talas om, är än så länge bara i sin början och det är något som vi gör klokt i att inte glömma bort. För att kunna föra den kampen till ett framgångsrikt slut är det nödvändigt att vi i kvalitativt hänseende undan för undan förbättrar vår tuberkulosvård, inte minst — som så ofta påpekas i denna tidskrift — vår tuberkuloseftervård.

Naturligtvis är inte tuberkulosen "modern" längre och det är ingenting att förundra sig över. Om det i stället för tiotusen dödsfall om året i en sjukdom bara inträffar omkring femtonhundra, så minskas givetvis skräcken för sjukdomen ifråga, sjukdomen blir inte längre på samma sätt aktuell i allmänhetens medvetande. Men det behöver inte innebära att sjukdomen bekämpas mindre energiskt — och vi offerar i dag mer pengar än någonsin på vårt tuberkulosbekämpande. Att vi sen inte finner tillräckligt är en annan sak, det finns många om budet och beviljandet av anslag är avvägningsfrågor, som alltid kan diskuteras.

Kurt Fröderström slutar sin artikel med följande:

"En sak blir inte bättre därav, att en eller annan patient offentligen luftar sin vantrivsel med sanatorietillvaron. Jag syftar på författaren Birger Vikström, som dragit uppmärksamheten till en del ganska oväsentliga småproblem i samband med svenskt tuberkulosbekämpande. Det är naturligt, att en sanatoriepatient känner vantrivsel. Ty sanatorietillvaron måste bli kollektiv, disciplinerad; en aning kasernmässig. Den enskilde patienten vinner föga för sig själv, och alls ingenting för det stora sammanhanget, om han offentligen opponerar mot den sidan av sjukvården. Det gäller större ting".

Ja, så står det verkligen. Men den rallarsvingen ger ingen poäng. God sanatorievård är nämligen inte bara kemoterapi och kirurgiska ingrepp, det var det Birger Vikström ville ha sagt med sina artiklar. Den kasernmässiga disciplin Kurt Fröderström talar om och tydligen anser oundviklig på våra sanatorier, vill Birger Vikström ersätta med förståelse för individen och respekt för människovärdet — så långt det nu går.

Menar Kurt Fröderström verkligen, att Birger Vikström skulle undertryckt sin åsikt? Anser Kurt Fröderström, att de sjuka ska avstå från yttranderätt i frågor som rör deras vård, när de anser sig ha anledning fälla kritiska omdömen?

Låt oss skilja på kverulans och kritik i sak. Kverulanterna må dra dit pepparn växer. Kritikerna är ett salt som vi vill behålla. Det behövs. Just för "det stora sammanhanget".

BEIJERS

Universalfräsmaskin

typ UF2

9 spindelhastigheter. — 12 matningshastigheter.

Bordets uppspanningsyta 1100 × 240 m/m.

Infordra offert.

A/B BEIJERS MOTORFABRIK

VIMMERBY. Tel. 22 o. 374.

Fönster

Dörrar

Inredningar

AB VIMMERBY BYGGNADSSNICKERIER

Tel. 291, 1191

Vimmerby Läderfabriks Aktiebolag

VIMMERBY

**Ovanläder, bottenläder, plattläder,
toffelläder och spalt**

Tel. Vimmerby 172

ÅBRO BRYGGERI K/B

Vimmerby - Tel. 23

*rekommenderar
sina tillverkningar*

HELGE BLOM

SÅGVERK & HYVLERI

VIMMERBY

Tel. 678

Trävaror engros

mästersöm Syr annorlunda

Kollektionen för våren 1953

— en sensation!

AKTIEBOLAGET - MÄSTERSÖM - VIMMERBY

En bra inköpskälla
för järnvaror

AB Albin Carlssons Järnhandel
Vimmerby

Tel. 11-384

Tel. 441

MÖBELFABRIKEN EJDERN

Vimmerby

Tillverkar Möbler och Inredningar
Specialitet: Stilmöbler

Tel. 779 - 229

AB NORMAN & WIDEEN

Tel. växel 773, 274 Vimmerby

Tel. 406 Hultsfred

Värme- och sanitära installationer

LEANDERS GUMMIVERKSTAD

KOL — Tel. 185 — VED

Reparationer av däck och slangar.

Nya däck och slangar:

"Good Year" "Firestone" "Gislaved"

BRÖDERNA LINDERSONS
BIL- & MEK. VERKSTAD

VIMMERBY

Tel. verkst. 204, bost. 804

- Nya och begagnade bilar -

Köp
SOLSTICKAN!

OLIKA SPRÅK

(Forts. fr. sid. 12)

Och sen försvann de. Men nästa kväll dök de upp på dansbanan med nya kavaljerer.

Olle blev alldeles ifrån sig.

Vad är det för fel med mig? tänkte han. Dansar jag verkligen så förskräckligt illa?

Han gick aldrig till dansbanan. Han ville inte träffa Ville. Han kunde inte heller sitta stilla på sitt rum om kvällarna. Han drev omkring på gatorna. Bara gick och gick...

I slutet av sommaren blev det stora hål i bottenlädret på de nya, fina skorna. Olle måste skicka dem till halvsulning. När han fick tillbaka dem igen, var knarret borta.

Den kvällen grät Olle. Det var som om någon plötsligt tagit ifrån honom det bästa han ännu hade kvar, det finaste han ägde...

Nästa dag mötte han Lisbeth. Hon gick tvärs över gatan och sträckte fram handen. Hon hade ett så gott hjärta, Lisbeth. Och Olle såg så väldigt ledsen ut...

— Hej lilla Olle, sa hon för att muntra upp honom. Roligt att se dig igen!

Olle svarade inte. Lisbeth sa heller ingenting på en lång stund. Gick bara och såg på honom från sidan, ömt och rart.

Men något måste hon ju ändå säga.

— Du Olle — ska vi inte gå och dansa en kväll?

Han skakade på huvudet.

— Nej Lisbeth. Jag har inte lust.

— Varför det?

— Jag tycker inte det är roligt längre, svarade han sorgset. Det blev alldeles tyst en lång stund. Och under denna tystnad upptäckte Lisbeth plötsligt, att nu knarrade de inte längre, Olles skor.

— Förresten, sa han och suckade — med de här skorna kan jag inte gå och dansa!

— Jo, Olle, svarade Lisbeth vänligt men bestämt. Just med de där skorna kan du mycket väl gå ut och dansa!

— Jag förstår inte vad du menar, Lisbeth, sa Olle.

— Jag förstår inte vad du menar, Olle, sa Lisbeth.

Olle nickade.

— Nej, det är just det! Du är född i stan, och jag är från landet. Vi talar nog olika språk...

Lisbeth började bli otålig. Man kan ju inte hålla på och dalta med en karl hur länge som helst heller...

— Ja, hej då, Olle, sa hon.

— Hej Lisbeth!

Olle stod kvar och såg efter henne en stund.

Ja, visst talar vi olika språk, tänkte han. Hon förstår ju inte alls, vad jag menar!

Så fortsatte han långsamt framåt gatan. Han kände sig så ledsen och trött. Nästan knäsvag. Det var som om all hans unga mannakraft med ens hade runnit ur honom nu, när det inte längre fanns det minsta lilla knarr i skorna.

Fullkomligt olika språk! tänkte han.

Tecknare: Nils Brädefors.

STOCKHOLM	MALMÖ	NORRKÖPING
Bengtssons Litografiska 23 22 20 Sveavägen 90, Stockholm 23 22 20 MODERNT OFFSETTRYCKERI	GRAND KONDITORI (Harry Hansson) Linnégatan 25, Limhamn Rekommenderar sitt goda bakverk	Gummicentralen Stockholmsvägen 22—26 Tel. 268 30 NORRKÖPING Tel. 268 30
BORÅS OCH SÖDRA ÄLVSBOGSLÄN	LIMHAMNS ÄNGTVÄTTINRÄTTNING V. Ansgarigatan 12. Tel. 515 33 LIMHAMN	Utför alla slags reparationer. Försäljning av nya ringar.
Vid elektriska installationer ring 122 47, 132 47 ELEKTROFIRMAN MAGNET Kontor: LILLA BROGATAN 38 Affär: LILLA BROGATAN 30	påhlssons Malmö <u>bröd</u> gott bröd	Aktiebolaget Trycksaker BOK- & ACCIDENSTRYCKERI Repslagaregatan 25 Telefon 209 52 Postgirokonto 13 05 52
MALMÖ		SUNDSVALL
Ät varje dag — Anderssons Kött-, Fläsk- o. Charkuterivaror	GYNNA Status annonsörer!	AB BENGT ANDERSSON MANUFAKTURAFFÄR STORGATAN 17 Tel. 3311

Skånska Banken

Huvudkontor: Malmö

MALMSTRÖMS Kött- & Charkuteriaffär

rekommenderar sina charkuterivaror

FÄRDIGLAGAD MAT - KONSERVER

ÄGG - OST - SMÖR - FLOTT

HÖNS - KYCKLINGAR - VILT

Tel. 355 15

CARL HERSLOVSGATAN 7

M A L M Ö

AB Figeholms Bruk **Figeholm**

Tillverka:

PRESSPAN för elektriskt ändamål av högsta kvalitet och med största genomslagshållfasthet

Textilpresspan — Bokbinderipresspan
Jacquardkort — Registerkartong

Haglund & Söner AKTIEBOLAG

Tel. 30 och 77

FALKÖPING

SOLSTICKAN

HJÄLP BARNEN
TILL *källa*
KÖP SOLSTICKAN